

Issn :1302-2040

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU
ATATURK UNIVERSITY DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCIENCES

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

Editör
Editor Chief
Prof.Dr. M. Sait KELEŞ

Editör Yardımcısı
Editor Associate
Yrd.Doç.Dr. Ahmet ŞİRİNKAN
Yrd.Doç.Dr. Nurcan DEMİREL

Yayın Koordinatörü
Publishing Coordinator
Yrd.Doç.Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR

- ◆ **BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI**
THE SEARCH OF THE ENTREPRENEURIALISM INCLINATION OF STUDENTS STUDYING AT SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
Utku IŞIK, Duygu HARMANDAR DEMİREL, Osman GÜMÜŞGÜL, Ümit Doğan ÜSTÜN, Mehmet DEMİREL
- ◆ **ÇOCUKLAR TENİS OYNUYOR, YA ANNE-BABALAR?: TENİS TÜKETİMİNDE ÇOCUK-EBEVEYN ETKİLEŞİMİ**
CHILDREN ARE PLAYING TENNIS, WHAT ABOUT PARENTS?: PARENT-CHILD INTERACTION IN TENNIS CONSUMPTION
Dilşad ÇOKNAZ, Osman GÜLAY
- ◆ **OKUL SPOR KULÜPLERİNİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ VE BU GELİRLERİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER**
EXAMINATION OF SCHOOL SPORT CLUBS' INCOMES AND OFFERING VARIOUS PROPOSALS INTENDED FOR REDOUNDING THESE INCOMES
Faruk AKÇINAR, Mehmet GÜLLÜ, Serpil AKÇINAR, Ziya BAHADIR
- ◆ **AĞRI DAĞI EKSPEDİSYONUNUN KALP ATIM HIZI, KAN BASINCI VE VÜCUT KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ**
EFFECTS OF MOUNTAIN OF ARARAT EXPEDITIONS ON HEART RATE, BLOOD PRESSURE AND BODY COMPOSITIONS
Güçlü ÖZEN, Nurcan DEMİREL, Şerife ÖZEN, Cemil Tuğrulhan ŞAM
- ◆ **ANTİK OYUNLARDA BİR OLİMPİYAT ŞAMPİYONU: KARİALI (CARIA) MELANKOMAS**
AN OLYMPIC CHAMPION OF ANCIENT GAMES: MELANKOMAS OF CARIA
Mustafa Yaşar ŞAHİN, H. Mehmet TUNÇKOL

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

CİLT / VOLUME: 15

SAYI NUMBER: 3

YIL / YEAR: 2013

ISSN:1302-2040

EDİTÖR/EDITOR

Dr.M.Sait KELEŞ, Erzurum

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Ahmet ŞİRİNKAN, Erzurum

Dr. Nurcan DEMİREL, Erzurum

YAYIN KOORDİNATÖRÜ/PUBLISHING COORDINATOR

Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR, Erzurum

İNGİLİZCE DANIŞMANLARI/ENGLISH CONSULTANTS

Dr. Mustafa GÜL, Erzurum

Dr. Sedat AKAR, Erzurum

Dr. Bülent GÜRBÜZ, Kırıkkale

İSTATİSTİK DANIŞMANLARI/STATISTICAL CONSULTANTS

Dr. Başaran GENÇDOĞAN, Erzurum

Dr. Meltem Alkan MELİKOĞLU, Erzurum

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU / EDITORIAL BOARD

Dr. Caner AÇIKADA, Ankara
Dr. Fatih AKÇAY, Erzurum
Dr. Gül BALTACI, Ankara
Dr. Şenol DANE, Ankara
Dr. Gazanfer DOĞU, Bolu
Dr. Güner EKENCİ, Ankara
Dr. Mehmet GÜNAY, Ankara
Dr. Özbay GÜVEN, Ankara
Dr. Arslan KALKAVAN, Kütahya
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Ankara
Dr. Ahmet KIZILTUNÇ, Erzurum
Dr. Osman İMAMOĞLU, Samsun
Dr. Feza KORKUSUZ, Ankara
Dr. Kazım ŞENEL, Erzurum
Dr. Ömer ŞENEL, Ankara
Dr. Kemal TAMER, Ankara
Dr. Azmi YETİM, Ankara
Dr. İbrahim YILDIRAN, Ankara
Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL, Amasya
Dr. Erdal ZORBA, Ankara
Dr. Hülya AŞÇI, Ankara
Dr. Akın ERDAL, Erzurum
Dr. İlhami GÜLÇİN, Erzurum
Dr. Recep GÜRİSOY, Erzurum
Dr. Nevin Atalay GÜZEL, Ankara
Dr. Ayşe Kin İŞLER, Ankara
Dr. Saliha KARATAY, Erzurum
Dr. Kadir YILDIRIM, Erzurum
Dr. Sema ALAY, Ankara
Dr. Velittin BALCI, Ankara

Dr. Şebnem CENGİZ, Şanlıurfa
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Ankara
Dr. Zafer ÇİMEN, Ankara
Dr. Erkan ÇALIŞKAN, Erzurum
Dr. Hüseyin EROĞLU, Erzurum
Dr. Zinnur GEREK, Erzurum
Dr. Murat KALDIRIMCI, Erzurum
Dr. Dursun KATKAT, Erzurum
Dr. Necip Fazıl KİŞHALI, Erzurum
Dr. Hakan SUNAY, Ankara
Dr. İlhan ŞEN, Erzurum
Dr. Mehmet TUNÇKOL, Tokat
Dr. Fatih YENEL, Ankara
Dr. Ümit KARLI, Bolu
Dr. H.Alper GÜNGÖRMÜŞ, Ağrı
Dr. Önder ŞEMŞEK, Bolu
Dr. Sümmani EKİCİ, Muğla
Dr. Latif AYDOS, Ankara
Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR, Erzurum
Dr. Fatih KIYICI, Erzurum
Dr. Arzu GÜLBAHÇE, Erzurum
Dr. A.Haktan SİVRİKAYA, Balıkesir
Dr. Murat TAŞ, Ağrı
Dr. Nurcan DEMİREL, Erzurum
Dr. Murat AKYÜZ, Ağrı
Dr. S. Erim ERHAN, Erzurum
Dr. Deniz EKİNCİ, Samsun
Dr. Orcan MIZRAK, Erzurum
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Ankara
Dr. Recep CENGİZ, Şanlıurfa

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

Amaç ve Kapsam

Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisinin temel hedefi uluslar arası düzeyde nitelikli, sürekli ve beden eğitimi ve spor alanında periyodik olarak bilimsel açıdan en üst düzeyde orijinal araştırmaları yayınlamaktır. Bununla beraber spor bilimleri ile ilgili temel yenilikleri kapsayan derleme yazıları, olgu sunumları, beden eğitimi ve spor camiasının konular hakkındaki deneyimlerini ve eleştirilerini içeren mektuplar ile güncel mesleki konular da yayınlanır.

Yayın Periyodu

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun süreli yayın organı olup, bağımsız ve önyargısız hakemlik ilkesine dayanan bilimsel içerikli, yayın dili Türkçe olan, ulusal, periyodik bir dergidir. Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında olmak üzere yılda 4 kez yayınlanır.

Abone işlemleri

Dergiye abone olmak isteyen kişiler Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi iletişim adresine başvurmalıdır.

Reklam işlemleri

Dergiye reklam vermek isteyen tüm kişi ve kurumların dergi iletişim adresine başvurmaları gerekmektedir

Yazarlara bilgi

Yazarlara bilgi, dergi sayfalarında ve www.atabesbd@atauni.edu.tr web sayfasında yayınlanmaktadır.

Yayın hakkı

Atatürk beden eğitimi ve spor bilimler dergisinde yayınlanan yazı, resim, şekil ve tablolar yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen herhangi bir nedenle basılamaz, çoğaltılamaz. Referans göstermek kaydıyla özetleme ve alıntı yapılabilir. Dergide yayınlanan yazı, şekil ve resimlerden yazarları, ilan ve reklamlardan firmaları sorumludur.

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (atabesbd)

Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

25240 ERZURUM/ TÜRKİYE

Tel:(0442) 2312234 • Faks:(0442) 2360985

e-posta: atabesbd@atauni.edu.tr

Dizgi, Baskı

Mega ofset, Erzurum

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

YAZARLARA BİLGİ

Yayın Kuralları

Atatürk Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisine gönderilen yazılar, yayın ve bilim kurulu üyeleri tarafından kapsam ve düzen açısından uygun görülmelidir. Yayın kurulu yayın koşullarına uymayan yazıları yayınlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek ve biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir. Yazının özüne dokunmadan her türlü düzeltme ve kısaltmalar yapılabilir. Yayınlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbiri, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve hiçbir isim yazar olarak eklenemez veya yazar sırası değiştirilemez. Tüm yazılar editör ve ilgili editör yardımcısı ile en az iki danışman hakem tarafından incelenir. Editör ofisi gerek gördüğünde makaleyi üçüncü bir hakeme gönderebilir.

Dergide basılacak yazılar başka herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Bilimsel toplantılarda tebliğ edilen çalışmalarda bilimsel toplantının yeri ve tarihi belirtilmelidir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazara ait olup yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Eğer makalede daha önce yayınlamış; alıntı yazı, tablo, resim vb. varsa makale sahibi yayın hakkı sahibi ve yazarlardan yazılı izin almak ve bunu belirtmek durumundadır. Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar eğer özel olarak yazarlar tarafından geri istendiği belirtilmemiş ise yazarlara geri gönderilmez.

Yazım Kuralları

1. Yazım PC uyumlu bilgisayarda Microsoft Word Windows programı ile Arial veya Times New Roman karakteriyle yazılmalı, A4 sayfa büyüklüğünde beyaz kağıda ve kâğıdın tek yüzüne kâğıdın sol kenarında 2,5, sağ kenarında 2,5, üst ve alt kenarlarında 2,5'er cm. boşluk bırakılacak şekilde yazılmalıdır. Tümünde harf büyüklüğü 12 punto olmalıdır. Ancak, çalışmanın adı 14 punto ve boldlanmış olmalı, metinde yer alan tablolarda tek sayfaya sığdırılması istendiğinde 8 veya 9 punto harfler kullanılabilir.
2. Ana yazımda 1.5 tam satır aralığı kullanılmalıdır. Şekillerin ve çizelgelerin açıklamaları ile alıntılar ve dip notların yazımında ise 1 satır aralık kullanılmalıdır. Özet, Abstract, Şekiller, Tablolar, Kısaltmalar Dizini ve Kaynaklar gibi, ana başlıklar, bölüm başlıkları ve alt bölüm başlıkları ile bunları izleyen ilk paragraf arasında kullanılan aralığa göre bir aralık; bir alt bölümün son satırı ile bir sonraki alt bölüm başlığı arasında da kullanılan aralığa göre bir aralık boşluk bırakılmalıdır. Metin içerisinde yer alan paragraflar arasında ilave aralık bırakılmamalıdır.
3. Makale kolay anlaşılır bir Türkçe ve yazım kurallarına uygun bir dille yazılmalıdır. Yazım kurallarında imla bakımından Türk Dil Kurumu'nun çıkardığı imla Kılavuzuna uyulması gerekmektedir. Anlatım üçüncü şahıs ağzından yapılmalı, kısa ve öz cümleler kullanılmalıdır. Yazımda virgül ve noktadan sonra, bir karakter boşluk bırakılmalıdır.
4. Araştırma yazıları sıra ile şu bölümlerden oluşmalıdır: Kapak başlığı, Türkçe başlık, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (konunun başlığı ile birlikte), key words, giriş, materyal ve metod, bulgular, tartışma, sonuç ve kaynaklar. Derleme ve olgu sunumları ise; kapak başlığı, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (İngilizce konu başlığı ile) ve key words sırası ile başlamalıdır. Kapak başlığı dışında isim ve kurum belirtilmemelidir. Türkçe özet bölümü azami 200 kelimedenden oluşmalıdır. İngilizce özet ise Türkçe özete denk olmalıdır.
5. **Kapak Başlığı:** Makalenin başlığı (Türkçe ve İngilizce), tüm yazarların ad ve soyadları, akademik ünvanları, bağlı buldukları kurumları, iş telefonu-GSM, e-posta ve yazışma adresleri, belirtilmelidir. Makale daha önce tebliğ edilmişse tebliğ yeri ve tarihi belirtilmelidir.

6. Araştırma yazıları ve derlemeler 10 sayfayı, olgu sunumları ise 5 sayfayı geçmemelidir.
7. Tüm tablolar grafikler veya şekiller yazının içinde yerleştirilmiş halde gönderilmemeli, her biri ayrı sayfaya basılmış şekilde gönderilmelidir. Her birine metinde geçiş sırasına göre numara verilmeli ve kısa birer başlık yazılmalıdır. Tablo, şekil ve grafiklerin yazıda nerede geçtiği belirtilmelidir. Kullanılan kısaltmalar alt kısımda mutlaka açıklanmalıdır. Özellikle tablolar metni açıklayıcı ve kolay anlaşılır hale getirme amacı ile hazırlanmalı ve metnin tekrarı olmamalıdır. Başka bir yayından alıntı yapılıyorsa yazılı baskı izni birlikte gönderilmelidir.
8. Kaynaklar listesi makale metninin sonunda ayrı bir sayfaya yazılmalı, alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Kaynaklar metinde, soy isim ve tarih belirterek parantez içerisinde olmalıdır. (Örnek, (Siktar, 2012), (Baldwin ve Caldwell, 2003), (Martin ve ark., 1995).. Henüz yayınlanmamış veriler ve çalışmalar kaynaklar bölümünde yer almamalıdır. Bunlara metin içerisinde (isim(ler), yayınlanmamış veri, tarih) şeklinde yer verilmelidir. Kaynaklarda yazar sayısının 6 veya daha az olması durumunda tüm yazarların isimleri yazılmalıdır. Yazar sayısının altıdan fazla olması durumunda ise ilk altı yazarın ismi yazılmalı, sonrasında Türkçe makalelerde “ve ark.”, İngilizce makalelerde ise “et al.” ilave edilmelidir. Yazar isimlerinden sonra kaynak gösterilen yazının tam başlığı, dergi adı, yıl, cilt ve sayfa numaraları yazılmalıdır. Kaynaklar şu şekilde düzenlenmelidir:
 - a. Dergiler için;
Brocq O, Breuil V, Agopian V, Grisot C, Flory P, Bernard-Pomier G et al. Reactive arthritis induced by strongyloides stercoralis. Rev Rhum Engl Ed,1996;63:217-19.
 - b. Kitaplar için;
Ergen E. Egzersiz Fizyolojisi. Ankara: Nobel yayınevi, 2002:35-46.
 - c. Kitap bölümü için;
Zvaifler NJ, Antimalarials. In: Mc Carty DJ, ed(s). Arthritis and Allied Conditions. Philadelphia: Lea and Febiger, 1985: 497-501.
 - d. Tez için;
Kaplan SI. Post-hospital home health care: the elderly access and utilization (thesis). St. Louis (MO): Washington Univ; 1995.
9. Çalışma; 3 bilgisayar çıktısı (biri isimli, diğer ikisi isimsiz olacak şekilde) ve 8 gönderimlik posta ederi kadar pul ile birlikte gönderilmelidir.
10. Hakemlerden gelmiş, düzeltme için geri gönderilen ve kabul edilen makaleler düzeltmeleri yapıldıktan ve CD ye kopyalandıktan sonra dergimize gönderilmelidir.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

CİLT / VOLUME: 15

SAYI / NUMBER: 3

YIL / YEAR: 2013

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sayfa No

Orjinal Makaleler / Original Articles

- 9-18 BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI
THE SEARCH OF THE ENTREPRENEURIALISM INCLINATION OF STUDENTS STUDYING AT SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
Utku IŞIK, Duygu HARMANDAR DEMİREL, Osman GÜMÜŞGÜL, Ümit Doğan ÜSTÜN, Mehmet DEMİREL
- 19-32 ÇOCUKLAR TENİS OYNUYOR, YA ANNE-BABALAR?: TENİS TÜKETİMİNDE ÇOCUK- EBEVEYN ETKİLEŞİMİ
CHILDREN ARE PLAYING TENNIS, WHAT ABOUT PARENTS?: PARENT-CHILD INTERACTION IN TENNIS CONSUMPTION
Dilşad ÇOKNAZ, Osman GÜLAY
- 33-43 OKUL SPOR KULÜPLERİNİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ VE BU GELİRLERİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER
EXAMINATION OF SCHOOL SPORT CLUBS' INCOMES AND OFFERING VARIOUS PROPOSALS INTENDED FOR REDOUNDING THESE INCOMES
Faruk AKÇINAR, Mehmet GÜLLÜ, Serpil AKÇINAR, Ziya BAHADIR
- 45-56 AĞRI DAĞI EKSPEDİSYONUNUN KALP ATIM HIZI, KAN BASINCI VE VÜCUT KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ
EFFECTS OF MOUNTAIN OF ARARAT EXPEDITIONS ON HEART RATE, BLOOD PRESSURE AND BODY COMPOSITIONS
Güçlü ÖZEN, Nurcan DEMİREL, Şerife ÖZEN, Cemil Tuğrulhan ŞAM
- 57-66 ANTİK OYUNLARDA BİR OLİMPİYAT ŞAMPİYONU: KARIALI (CARIA) MELANKOMAS
AN OLYMPIC CHAMPION OF ANCIENT GAMES: MELANKOMAS OF CARIA
Mustafa Yaşar ŞAHİN, H. Mehmet TUNÇKOL

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Utku IŞIK¹, Duygu HARMANDAR DEMİREL¹, Osman GÜMÜŞGÜL¹, Ümit Doğan ÜSTÜN¹

Mehmet DEMİREL¹

¹ Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Kütahya.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; girişimcilik eğiliminin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin demografik özellikleri çerçevesinde incelenmesi, düzenli spor yapan öğrencilerin girişimcilik eğilimi açısından anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmayacağını incelemektir.

Çalışmanın örneklemini Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan 456 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılardan toplanan bilgiler Kişisel Bilgi Formu ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği (Yılmaz ve Sünbül; 2009) ile toplanmış ve anketler SPSS 20.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların girişimcilik eğilimleri ile değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için hangi istatistiksel tekniğin kullanılacağına karar vermek amacı ile tek örneklem KSZ testi uygulanmıştır.

Yapılan Kolmogorov – Smirnov- Z testi sonucunda girişimcilik eğilimleri ortalamalarının normal dağılım göstermediği görülmüş ve parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir (Ksz=2.450; p<0.05).

Sonuç olarak; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan katılımcılar açısından girişimcilik eğilimleri ile yaşları ($X^2 = 6,106$; p<0.05) ve sınıfları arasında anlamlı ilişkiler varken ($X^2 = 14,682$; p<0.05); katılımcıların cinsiyetleri (U=18052,5; p>0.05) hangi bölümde okudukları ($X^2 = 2,402$; p>0.05), refah düzeyleri ($X^2 = 8,247$; p>0.05), ve spor yapma durumlarına göre (U=12271; p>0.05), ise anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Eğilimi, Beden Eğitimi.

THE SEARCH OF THE ENTREPRENEURIALISM INCLINATION OF STUDENTS STUDYING AT SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate entrepreneurialism inclination in the extend of demographic characteristics of students studying at the School of Physical Education and Sports, and to determine whether entrepreneurialism inclination occurs significant differences or not on students who engaged in sports regularly.

The study sample's consisted of 456 students who studying at The School of Physical Education and Sports, Dumlupınar University. Datas were gathered through Scale Personal Information Form and Scale Of University Students Entrepreneurship (Yılmaz and Sunbul; 2009) and surveys were analyzed with SPSS 20.0 package.

The aim of deciding which statistical technique for determining relation between participant's entrepreneurialism inclination and among the variables single sample KSZ test was used. The Kolmogorov - Smirnov-Z test results showed that entrepreneurialism inclination averages were not a normal distribution and decided to use non-parametric tests (Ksz=2.450; p<0.05).

According to the results, it has been statistically determined that there are significant differences on ages ($X^2 = 6,106$; p<0.05), grades ($X^2 = 14,682$; p<0.05); on the other hand there are no significant differences on gender (U=18052,5; p>0.05), scholl department ($X^2 = 2,402$; p>0.05), level of welfare ($X^2 = 8,247$; p>0.05) and sport participation (U=12271; p>0.05).

Key Words: Entrepreneurialism, Entrepreneurialism Inclination, Physical Education.

GİRİŞ

Günümüzde gelişen spor endüstrisi içerisindeki istihdam alanlarının daha kolay bir şekilde farkına varılabilmesi için girişimcilik önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan; potansiyel girişimci olan üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri önem arz etmektedir.

Son yıllarda farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ve mezunlarının girişimcilik eğilimleri, girişimcilik algılamaları, girişimcilik niyetleri, girişimcilik yetenekleri, girişimcilik gelişimleri ile ilgili çalışmalar araştırmacıların dikkatini çekmiş ve bunun yanında girişimciliğin ve girişimcilerin özelliklerini ortaya koymaya çalışmışlardır (Yelkikalan ve ark. (2010), Balaban ve Özdemir (2008); Tağraf ve Halis (2008); Jack ve Anderson (2009), Basu ve Virick (2008), Karabulut (2009), Wang ve Wong (2004), Bilge ve Bal (2012), Kılıç ve ark.(2012)). Devlet içindeki ve devlet desteğiyle istihdamın az olduğu ülkelerde; iş fırsatları yaratarak kendilerine avantaj sağlamak isteyen üniversite mezunlarının istihdam yaratma noktasında rakipleri olan aynı bölüm mezunlarına göre farklı özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu noktada girişimci eğilimi olan birey kendi yaşdaşları arasında avantajlı hale gelecektir. İktisadi düşüncede girişim ve girişimcilik kavramının Fransız kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. İlk olarak Ortaçağ'da kullanıldığı ve "bir şey yapmak için bir şeyler elde etmeye çalışan birey" olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik aslında var olan bir fırsatın takip edilerek bunu somut bir faydaya çevirmek ile ilgilidir (Cansız; 2007). Girişimciliğin bilinen en yaygın tanımları arasında

Mueller and Thomas'ın (2000) "bir fırsat algılama ve o fırsatı ele geçirmek için bir organizasyon yaratma faaliyetidir." şeklinde yaptığı tanım gelmektedir. Drucker (1985) ise girişimciliği "yeni zenginlik üretme kapasitesiyle var olan kaynakları birleştiren yenilikçi faaliyet" olarak tanımlamıştır. Hisrich ve Peters (1989) için ise girişimcilik; "gerekli zaman ve çabayı harcayarak, var olan finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenecek ve kişisel tatminle sonuçlanan yeni bir şey yaratma süreci" şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanımlar çerçevesinde ise Hisrich ve Peters (1998)'a göre girişimci bireyde olması gereken özellikler kısaca; yaratıcı düşünme becerisi olan, yüksek düzeyde çalışma arzusu bulunan, cesarete tutkuya ve karalılık sahibi olan, ekip ve takım çalışmasına yatkın, kişisel vizyonu ve misyonu olan, değişime, dönüşüme açık ve istekli, samimi, güvenilir, sempatik ve esprili kişilikli, insanları inandırma ve ikna kabiliyetinin yüksek olan ve yönetim becerisi ve liderlik yeteneğine sahip olması olarak tanımlanabilir (Yılmaz ve Sünbül; 2009).

Spor endüstrisi geniş boyutları göz önüne alındığında Dünya üzerinde ekonomi, toplum ve siyaset alanları kadar hızlı gelişen bir alan olarak kabul edilmektedir. Spor etkinliklerindeki girişimcilik süreçlerindeki artış bu alanda yeni ve çeşitli iş fırsatları yaratmaktadır. Spor Endüstrisi toplumların cazibesini çeken spor ekipmanları ve spor hizmetleri talebi oluşturarak, girişimcilik alanları hazırlamaktadır; bunun yanında girişimcilik spor ekipmanları üreten şirketlere yaratıcılık ve ekipmanların gelişimi sürecinde yardımcı olur. Girişimciliğin spor alanındaki bu gelişimi spor alanındaki temel yapıyı tespit

etmekte, sporu farklı girişim alanları içerisine dahil etmektedir. Gelişen spor girişimciliği için etkin bir planlama ile düzgün bir alt yapı oluşturulmalı ve spor alanındaki girişimcilik hedefleri belirlenmelidir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin spor endüstrisi içerisindeki bu hedeflerin belirlenmesinde görevleri olacaktır (Mandalizadeh, 2010).

Gelişen spor endüstrisi içerisinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin oynayacağı etkin rol hem spor endüstrisinin hedeflerinin belirlenmesi noktasında hem de sektör içinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu mezunlarının istihdam yaratma becerilerinin gelişmesi açısından öğrencilerin girişimcilik eğilimleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışma içerisinde şu sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır; (a) Spor yapma durumunun girişimcilik eğilimi üzerine bir etkisi var mı? (b) Yaş, cinsiyet ve refah düzeyi açısından Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki buluyor mu? (c) Girişimcilik düzeyi okunulan bölüme ve sınıflara göre farklılık gösterip gösteriyor mu?

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmaya, 2012-2013 öğretim yılında, Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi, Rekreasyon bölümlerinde öğrenim gören 348 Erkek 110 Bayan olmak üzere toplam 458 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ve “Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır.

Girişimcilik Ölçeği: Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek 36 maddeden oluşmakta ve likert tipinde her zaman (6)’dan hiçbir zaman (1)’a uzanan aralıklı ölçek formundadır. Ölçekten elde edilen en yüksek puan 180 ve en düşük puan ise 36’dır. Girişimcilik puanlarının değerlendirilmesinde, aşağıdaki ölçütler esas alınmaktadır.

36-64 --- Çok düşük girişimcilik
65-92 --- Düşük girişimcilik
93-123 --- Orta düzey girişimcilik
124-151 --- Yüksek düzey girişimcilik
152-180 --- Çok yüksek düzey girişimcilik

Ölçek Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından, eğitim ve mesleki eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilere uygulanmış ve elde edilen verilere Cronbach Alfa Güvenilirlik analizleri ile faktör (içerik) analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizleri sonucu, ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.90 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırmaya katılan katılımcılardan gönüllü olarak envanterleri doldurulması istenmiş herhangi bir zorlamada bulunulmamıştır. Uygulama öncesinde ölçekte doğru ya da yanlış yanıt olmadığını katılımcılara açıklanmış, anlamadıkları sorular olduğu takdirde sessizce ellerini kaldırarak araştırmacıyı yanlarına çağırmasını istenmiştir. Ayrıca katılımcıların, verdikleri yanıtların araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmayacağı konusunda teminat verilmiş ve sorulara içtenlikle yanıt vermeleri istenmiştir. Ölçeğin katılımcılar tarafından doldurulması ortalama 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi: Araştırma verilerinin istatistiksel analizi 2 adımda

gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Katılımcıların girişimcilik eğilimleri ile değişkenler arasında bir farkın olup olmadığını belirlemek için hangi istatistiksel tekniğin kullanılacağına karar vermek amacı ile tek örneklem Ksz testi uygulanmıştır. Yapılan Kolmogorov – Smirnov- Z testi sonucunda girişimcilik eğilimleri ortalamalarının normal dağılım göstermediği görülmüş ve parametrik

olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir (Ksz=2.450; p<0.05). İkinci adımda iki değişkeni olan veriler için (Cinsiyet ve spor yapma durumu) Mann Whitney-U testi, ikiden fazla değişkeni olan veriler için ise (yaş, sınıf, bölüm, refah düzeyi) Kruskal Wallis testinden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma grubunun demografik özellikleri ve girişimcilik

eğilimleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo-1. Araştırma Grubunun Kişisel Bilgilerinin Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	%
Cinsiyet	Kadın	110	24
	Erkek	348	76
	Toplam	458	100
Yaş	17-20	122	26,6
	21-25	313	68,3
	26-30	23	5,0
	Toplam	458	100
Bölümler	Beden Eğt. Öğretmenliği	70	15,3
	Antrenörlük	103	22,5
	Spor Yöneticiliği	168	36,7
	Rekreasyon	117	25,5
	Toplam	458	100
Sınıf	1,00	131	28,6
	2,00	191	41,7
	3,00	79	17,2
	4,00	57	12,4
	Toplam	458	100
Refah Düzeyi	Çok Kötü	21	4,6
	Kötü	33	7,2
	Normal	215	46,9
	İyi	163	35,6
	Çok İyi	26	5,7
	Toplam	458	100
Düzenli Spor Yapma Durumu	Evet	385	84,1
	Hayır	73	15,9
	Toplam	458	100

Tablo 1’ de araştırmaya katılan deneklerin kişisel bilgilerinin dağılımı verilmektedir. Verilere göre, örneklem grubunda yer alan deneklerin, % 76’sının

“erkek” (n=348), %24’ünün “kadın” (n=110) olduğu görülmektedir.

Araştırmada üç yaş aralığı kullanılmıştır. Örneklem grubunun yaş kategorileri değerlendirildiğinde % 68,3

oranı ile “21-25” yaş aralığında yer alan deneklerin yoğun olarak katıldığı, % 5,0 oranı ile “26-30” yaş grubunun ise en düşük oranda katılım yaptığı görülmektedir. Araştırmaya katılan deneklerin 36,7’ sinin “Spor Yöneticiliği” bölümünde ve % 41,7’ sinin 2. Sınıfta

öğrenim gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcıların % 46,9’u refah düzeylerinin ‘Normal’ seviyede olduğunu düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların % 84,1’ i düzenli olarak spor yapmaktadır.

Tablo-2. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	U	Z	P
Girişimcilik Eğilimi	Kadın	110	219,61	18052,50	-,899	,369
	Erkek	348	232,62			

P=0,05

Tablo-2 incelendiğinde Yapılan Man-Whitney-U analizi sonucunda kız ve erkek öğrencilerin “Girişimcilik Eğilimleri” ortalamaları arasında istatistiksel olarak 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (U=18052,50; p>0,05). Yukarıdaki Tablo

2’ de görüldüğü gibi cinsiyet değişkeninin “Girişimcilik Eğilimi” üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı, kız ve erkek öğrencilerin “Girişimcilik Eğilimi” bakımından birbirine benzer ortalamalara sahip oldukları söylenebilir.

Tablo-3. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis	P
Girişimcilik Eğilimi	17-20	122	204,45	6,106	,047*
	21-25	313	239,35		
	26-30	23	228,33		

* P=0,05

Tablo 3’e dikkat edildiğinde; Kruskal Wallis test analizi sonucunun Girişimcilik Eğilimi ortalamalarının katılımcıların yaşları bakımından istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark belirlenmiştir

(X^2 :6.106; p<0.05). Katılımcıların sıra ortalamaları incelendiğinde 21-25 yaş aralığındaki katılımcıların diğer yaş grubundaki katılımcılara göre daha fazla “Girişimcilik Eğilimi” gösterdikleri söylenebilir.

Tablo-4. Katılımcıların Spor Yapma Durumlarına Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Düzenli Spor Yapma Dur.	N	Sıra Ortalaması	U	Z	P
Girişimcilik Eğilimi	Evet	385	234,13	12271,00	-1,719	,086
	Hayır	73	205,10			

P=0,05

Tablo-4 incelendiğinde, Yapılan Man-Whitney-U analizi sonucunda düzenli spor yapan katılımcılar ile yapmayan katılımcıların “Girişimcilik Eğilimleri” ortalamaları arasında istatistiksel olarak 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (U=12271,00; p>0,05).

Yukarıdaki Tablo 4’ de görüldüğü gibi spor yapma durumunun “Girişimcilik Eğilimi” üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı, spor yapan ve yapmayan katılımcıların “Girişimcilik Eğilimi” bakımından birbirine benzer ortalamalara sahip oldukları söylenebilir.

Tablo-5. Katılımcıların Sınıflarına Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis	P
Girişimcilik Eğilimi	1	131	204,11	14,681	,002*
	2	191	226,71		
	3	79	275,98		
	4	57	232,59		

* P=0,05

Tablo 5 incelendiğinde, Kruskal Wallis test analizi sonucunun Girişimcilik Eğilimi ortalamalarının katılımcıların sınıfları bakımından istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark belirlenmiştir (X^2 :14,681; p<0.05).

Katılımcıların sıra ortalamaları incelendiğinde 3. sınıftaki katılımcıların diğer sınıflardaki katılımcılara göre daha fazla “Girişimcilik Eğilimi” gösterdikleri söylenebilir.

Tablo-6. Katılımcıların Bölümlerine Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Bölüm	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis	P
Girişimcilik Eğilimi	Beden Eğt. Öğretmenliği	70	229,55	2,402	,493
	Antrenörlük	103	212,30		
	Spor Yöneticiliği	168	234,50		
	Rekreasyon	117	237,44		

* P=0,05

Tablo 6 incelendiğinde, Kruskal Wallis test analizi sonucunun Girişimcilik Eğilimi ortalamalarının katılımcıların

bölümleri bakımından istatistiksel olarak 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (X^2 :2,402; p>0.05). Bir

başka ifade ile katılımcıların bölümlerine göre Girişimcilik Eğilimlerinin birbirine

benzer ortalamalara sahip oldukları söylenebilir.

Tablo-7. Katılımcıların Refah Düzeylerine Göre Girişimcilik Eğilimi Düzeyleri

	Refah Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis	P
Girişimcilik Eğilimi	Çok Kötü	21	212,43	8,247	,083
	Kötü	33	240,30		
	Normal	215	213,08		
	İyi	163	251,16		
	Çok İyi	26	229,62		

P=0,05

Tablo 7'den görüldüğü üzere; Kruskal Wallis test analizi sonucunun Girişimcilik Eğilimi ortalamalarının katılımcıların refah düzeyleri bakımından istatistiksel olarak 0.05 manidarlık

düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır ($X^2:8,247$; $p>0.05$). Bir başka ifade ile katılımcıların refah düzeylerine göre Girişimcilik Eğilimlerinin birbirine benzer ortalamalara sahip oldukları söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; Girişimcilik eğiliminin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin demografik özellikleri çerçevesinde incelenmesi, spor yapan bireylerin girişimcilik eğilimleri açısından anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmayacaklarını ortaya koymaktır.

Demografik faktörlerin öğrencilerin girişimcilik ortalama puanlarına etkisini test etmek için yapılan Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis testleri ilgili literatürü doğrular niteliktedir. Daha önce yapılan araştırma bulgularına paralel olarak cinsiyetler bakımından girişimcilik ortalamalarında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Özden ve ark (2008), Arslan(2002)). Ancak sonuçların sıra ortalamaları incelendiğinde de erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha çok girişimci oldukları söylenebilir.

Bu durum spor endüstrisi içerisindeki istihdam alanlarının erkek adaylar için daha çok çeşitlilik göstermesinden dolayı olabilir şeklinde yorumlanabilir.

Literatürde katılımcıların yaşları ile girişimcilik ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde sonuçların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Şeşen ve Basım (2012)'in spor bilimleri öğrencileri üzerine yaptıkları çalışma yaş değişkeni açısından çalışmamıza paralellik gösterirken, Korkmaz (2012)'in İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi işletme Bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışma da bu durum farklılık göstermektedir. Yaş gruplarını 3 farklı grupta topladığımız çalışmamızda 21-25 arasındaki katılımcıların 17-20 yaş arasındaki katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde fazla ortalamalara sahip oldukları görülmektedir.

Ancak 21-25 yaş arasından sonra yaş ilerledikçe girişimcilik ortalamaları düşme eğilim göstermiştir. Bu durum Öğrencilerin sınıfları ile de paralellik göstermiştir. Benzer şekilde öğrencilerin girişimcilik eğilimleri 3. sınıfa kadar yükselmeye devam ederken 4. sınıfta ani bir düşüş göstermiştir. Bu durum Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin yaşları ilerledikçe girişimcilik ruhundan uzaklaştıkları, meslekleri ile alakalı duydukları heyecanın 3. sınıfa kadar yükselirken mezun olmadan hemen önce düştüğü şeklinde yorumlanabilir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan öğrenciler son sınıfa kadar iş hayatıyla ilgilenmeyerek istihdam yaratma arzularını canlı tutmaya çalışmışlar; ancak son sınıfta istihdam alanlarının oldukça dar olduğunu görerek çeşitli sınavlara hazırlanma telaşı içerisinde girişimcilik ruhundan uzaklaştıkları çıkarımı bu analizler doğrultusunda yapılabilir.

Katılımcıların refah düzeyleri açısından anlamlı ilişkilere rastlanmamıştır. Bu durum Wang ve Wong (2004)'un üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmaya benzerlik gösterirken, Patır ve Karahan (2010)'ın yaptıkları çalışma ile paralellik göstermemektedir.

Literatür incelendiğinde spor yapan bireyin girişimcilik eğilimi açısından farklılık gösterip göstermediğini araştıran her hangi bir bilimsel yayına rastlanmamıştır. Çalışmamızda spor yapan öğrenciler ile yapmayanlar arasında girişimcilik ortalamaları bakımından anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Ancak spor yapan bireylerin daha çok girişimcilik eğilimi içerisinde oldukları görülmektedir. Bu durum; spor endüstrisi içerisindeki fırsatları, spor yapan bireyin daha rahat bir

şekilde fark edebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan ve mezun olacak olan öğrencilerin istihdam alanları ortak olduğu düşüncesi ile yüksekokul içerisinde farklı bölümlerin girişimcilik ortalamaları açısından farklılık göstermemesi beklenen bir durum olarak düşünülebilir bir durumdur.

Spor Endüstrisinin geniş boyutları düşünüldüğünde bu alanda istihdam sağlayacak olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimi almaları bu noktada önem arz etmeye başlamaktadır. Ülkemizin üniversite eğitimine göz atıldığında Girişimcilik derslerinin daha çok İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde ve bazı Mühendislik Fakültelerinde okutulduğu görülmektedir. Ancak gelişen ekonomik şartlar içerisinde sporun payını hızla arttırması Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerinin de Girişimcilik derslerini almalarını bir ihtiyaç olarak ortaya çıkarmaktadır. Girişimcilik eğitimi alan bireylerin almayanlara göre daha çok girişimci eğilimler içinde oldukları bilinen bir durumdur (Balaban ve Özdemir;2008, Tağraf ve Halis; 2008).

Girişimcilik alanında Beden Eğitimi ve Spor öğrencileri üzerine yapılacak yeni çalışmalar bu konuyu daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olacak, farklı bölümlerde Girişimcilik dersleri alan öğrencilerle yapılacak karşılaştırmalar konunun önemini daha net bir şekilde görmemizi sağlayabilecektir.

Sonuç olarak; Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan

katılımcılar açısından girişimcilik eğilimleri incelendiğinde yaş ve sınıf bakımından anlamlı ilişkiler bulunurken, katılımcıların cinsiyetleri, hangi bölümde

okudukları, refah düzeyleri ve spor yapma durumlarına göre ise anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

KAYNAKLAR

1. **Arslan K. (2002).** “Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler Ve Girişimcilik Eğilimleri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (6): 1-11.
2. **Balaban Ö. ve Özdemir Y. (2008).** “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi Örneği”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3 (2): 134-148.
3. **Basu A. ve Virick M. (2008).** “Assessing Entrepreneurial Intentions Amongst Students: A Comparative Study” www.nciia.net/conf08/assets/pub/basu2.pdf (31.07.2013).
4. **Bilge H. ve Bal V. (2012).** “Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16: 131-148.
5. **Cansız E. (2007).** “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Isparta.
6. **Drucker P. (1985).** “Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles” , *Harper & Row* New York.
7. **Geri S. (2013).** “Relationship between Entrepreneurial Skills and Tendencies: A Research on Physical Education Students” *International Journal of Business and Social Science*,4(5):179-185.
8. **Hisrich R.D. ve Peters M.P. (1989).** “Entrepreneurship: Starting, Developing, and Managing a New Enterprise”, *Homewood, IL, BPI/Irwin*.
9. **Hisrich R.D, Peters M.P. (1998).** “Entrepreneurship”, *Irwin Mc Graw Hill*, NY.
10. **Jack S.L. ve Anderson A. R. (2009).** “Entrepreneurship Education within The Enterprise Culture”, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 5(3) :110-125.
11. **Kalkan A. (2011).** “Kişisel Tutum, Öznel Norm Ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, 2(14) :189-206.
12. **Karabulut A.T. (2009).** “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini Ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 26 (1): 331-356.
13. **Kılıç R, Keklik B, Çalış N. (2012).** “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma : Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (2): 423-435.
14. **Korkmaz O. (2012).** “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 14 (2): 209-226.
15. **Mandalizadeh Z, Honari H, (2010).** “Investigating the parameters affecting sports entrepreneurship, as an interdisciplinary field”, *Journal of Interdisciplinary Studies*, 2nd year, 2: 113-136.
16. **Marc C. (1990).** ”Entrepreneurship”, *Edward Elgar Publishing Limited*, Vermont.
17. **Mueller S.L. ve Thomas A.S. (2000).** “Culture And Entrepreneurial Potential: A Nine Country Study Of Locus Of Control And Innovativeness”, *Journal Of Business Venturing*, (16):51-75.
18. **Nasirzadeh A, Farahanii A, Goudarzii M, Shabanibahar G.H, Vatandoust M. (2012).** “Entrepreneurship Evaluation of Graduates from Physical Education Schools in Iran” *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(5): 125-134.

19. **Özden K, Temurlenk M.S, Başar S. (2008).** “Girişimcilik Eğitimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”. 2.Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bişkek, Kırgızistan, 229-240.
20. **Patır S. ve Karahan M. (2010).** “Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması”. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 27-44.
21. **Şeşen H. ve Basım H.N. (2012).** “Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” *Ege Akademik Bakış*, (12): 21-28.
22. **Tağraf H. ve Halis M. (2008).** “Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin Girişimsel Öz Yetkinlik Algısı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma” *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3 (2):91-107.
23. **Wang K.C. ve Wong P.K. (2004).** “Entrepreneurial Interest Of University Students In Singapore”, *Technovation* 24: 163–172.
24. **Yelkikan N, Akatay A, Yıldırım H.M, Karadeniz Y, Köse C, Koncagül Ö, Özer E. (2010).** “Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (19): 51-59.
25. **Yılmaz E. ve Sünbül A.M. (2009).** “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* – 21: 195-203.

ÇOCUKLAR TENİS OYNUYOR, YA ANNE-BABALAR?: TENİS TÜKETİMİNDE ÇOCUK- EBEVEYN ETKİLEŞİMİ

Dilşad ÇOKNAZ¹, Osman GÜLAY²

¹Abant İzzet Baysal University, The School of Physical Education and Sports, Department of Sport Management, Bolu. e-mail: coknaz_d@ibu.edu.tr

²Abant İzzet Baysal University, Institute of Social Sciences, Department of Sport Management, Bolu. e-mail: gulayosman@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, dünya üzerinde rekreasyon aktivitesi olarak da yapılabilen bir spor dalı olarak teniste; çocukların tenise katılımının ebeveynlerin tenis tüketimini ne şekilde etkilediğini, ayrıca ebeveynlerin tenise yönelik tüketim davranışlarında değişiklik olup olmadığını derinlemesine analiz etmektir. Araştırma, nitel yöntemin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırma Ankara'daki bir tenis kulübünün 4-11 yaş aralığındaki çocuk katılımcılarının ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış tekniğe dayalı derinlemesine görüşme ile toplanmıştır. Ayrıca bulgular spor kulübündeki gözlemlerle desteklenmiştir. Görüşme yapılan kişi sayısı dokuzdur. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlayan unsurlardan biri de verilerin betimsel yaklaşım ile doğrudan sunulmuş olmasıdır. Çözümleme ve sonuçlar, kuram-veri sarmalı çerçevesinde ortaya konularak ifade edilmiştir. Araştırma bulguları, ebeveynin çocuğun spora katılımında genel anlamda yönlendirici rol üstlendiğini göstermektedir. Ancak ebeveynlerin tek yönlü kararı ile birlikte çocuğun karar verme sürecinde etkileyen konumda olduğu ve spor dalının seçiminde tenisi tercih ettiği ortaya çıkmaktadır. Çocuğun tenise katılımı ebeveynin tenise katılımını etkileyebilmektedir. Çocuğun tenise başlaması ile bu duruma kayıtsız kalamayıp gerek tenis oynama, gerekse medyadan takip etme eğilimi içine giren ebeveynler bulunmaktadır. Bununla birlikte çocuğun tenis oynaması ebeveynin TV'den veya tribünden tenis izlemesine veya izlemeyi istemesine yol açmakta ve bu şekilde seyir dayalı tüketim de etkilenmektedir. Çocuğun tenis oynaması ebeveynin tenise olan ilgisini de artırarak, tenise ilgili ekipman satın alma konusunda ise onları birer potansiyel tüketici konumuna taşımaktadır. Sonuç olarak çocuğun tenise katılımı ebeveynin tenise yönelik tüketiminde (katılım, seyretme ve malzeme satın alma) doğrudan davranışı etkilememekle birlikte davranışa yönelik olumlu tutum sergilemelerinde ve olumlu niyetin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tenis, Tenis Tüketimi, Çocuk-Ebeveyn Etkileşimi.

CHILDREN ARE PLAYING TENNIS, WHAT ABOUT PARENTS?: PARENT-CHILD INTERACTION IN TENNIS CONSUMPTION

ABSTRACT

Nowadays tennis consumption spread out also as a recreational sport activity in the hole world. In this context the purpose of this study was to analyze how tennis participation of children affects parents' tennis consumption and also to analyze the consuming behaviour of the parents towards tennis. In the study qualitative descriptive research method was used. The subjects of the study were the parents of the 4-11 years old participants of a tennis club in Ankara. Data was collected by semi-structured in-depth interview technique. Furthermore, the findings were supported by observations in the sport club. The number of subjects were interviewed was nine. Descriptive analysis method was used to analyze the data. The data was presented directly within the descriptive approach to ensure the reliability of the study. Data analysis and results were introduced within theory-data spiral framework. Research findings indicated that the parents had a leading role in general in child's participation in sports. However it appeared that children were in a decision-making position and their choice was tennis. Children's participation in tennis can affect the parent's participation as well. Some of the parents cannot avoid tennis when their child begins to play tennis and they also tend to follow it from the media. Moreover parents want to watch tennis on TV or from the stands therefore spectating consumption is also influenced. Children's tennis consumption increases parents' interest towards tennis and consequently makes them potential consumers in purchasing tennis equipments. As a result, although tennis consumption (participating, spectating and purchasing) of parents through their children's participation in tennis was not influenced directly, it helps to create positive attitudes and intentions towards tennis consumption.

Key Words: Tennis, Tennis Consumption, Children-Parents Interaction.

GİRİŞ

Bir spor etkinliğine doğrudan katılım yoluyla tüketim gerçekleştirenler spor pazarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Spor katılımcıları herhangi bir spor etkinliğine katılırken ödedikleri ücretler ile birlikte, spor etkinliğinin gerektirdiği ayakkabı, giysi ve spor malzemesi gibi ürünleri satın alma yoluyla spor endüstrisindeki hareketliliğe katkı sağlamaktadır. Bu çerçevede katılıma dayalı sporun güçlü ekonomik etkileri düşünüldüğünde (Casper ve diğ., 2007a), katılımcıların spor endüstrisinin büyümesindeki itici güçlerden biri olduğu rahatlıkla görülebilir.

Katılımcıların spor pazarı için yarattığı ekonomik değer tam olarak ortaya konulmasa da, 2005 yılında pazarın bu bölümü için katılım ücretleri ile birlikte spor giyimi, ayakkabı ve malzemeye yapılan harcamaların ekonomik değerinin yaklaşık 39-46 milyar dolar arasında değiştiği tahmin edilmektedir (Humphreys ve Ruseski, 2009). Bununla birlikte Plunkett (2008) Amerika Birleşik Devletlerindeki en büyük endüstrilerden birinin 441.1 milyar dolar ile spor endüstrisi olduğunu ifade etmektedir (aktaran; Kim ve Trail, 2010). Ayrıca içinde bisiklet, kış sporları, kampçılık gibi pek çok spor dalının yer aldığı açık alan rekreasyon etkinliklerinin Amerikan ekonomisine katkısının 730 milyar dolar olduğu bildirilmektedir (www.outdoorindustry.org). Spor endüstrisinin tek başına yarattığı ekonomik katkılarda katılımcıların payı göz önünde bulundurulduğunda, pazarın bu bölümünde yer alan spor tüketicilerinin satın alma davranışları araştırılmaya değer pek çok konuyu içinde barındırmaktadır. Ancak spor tüketicilerine yönelik spor psikolojisindeki teorileri ve spor pazarlaması yaklaşımlarını uygulamaya başlayan araştırmaların çoğunun spor taraftarları ve izleyicilerine daha çok, spor katılımcılarına daha az odaklanıyor olması

bu alandaki önemli boşluklardan biri olarak görünmektedir (Casper ve diğ.,2007a; Casper ve Stellino, 2008).

Spor tüketicilerini katılımcılar ve seyirciler olarak iki ana gruba ayırmak pazarlama yönelimli çalışmalar açısından kısıtlı görünmektedir. Bu bağlamda; Kahle ve Riley (2004:3-5) spor pazarının katılımcılardan oluşan bölümünü rekabete dayalı sporlar (örneğin; basketbol/tenis), fitness (örneğin; pilates) ve doğa sporları (örneğin; doğa yürüyüşü) katılımcılarından oluşan alt gruplara ayırmaktadır. Bu gruplarda yer alan sportif ve rekreatif etkinliklerin birbirleri ile rekabeti sonucu bazı alanlarda tüketici eğilimleri değişebilmekte, katılım oranları artmakta ya da azaltmakta, dolayısıyla doğru pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi için katılımcı eğilimlerinin ve davranışlarının sürekli takibi bir zorunluluk haline gelmektedir. Ancak tüketiciler, insan davranışlarını ölçme ve değerlendirmedeki zorluklar ile insan davranışının hem iç hem dış faktörlerce belirlenmesine bağlı olarak pazarlama sisteminin anlaşılması en zor ve karmaşık elemanını oluşturmaktadır (İslamoğlu, 2003). Spor alanındaki tüketiciler açısından da durum bundan daha farklı görünmemektedir. Mullin ve diğerlerine göre (1993), sporda tüketici davranışını etkileyen çevresel faktörlerin düzeni düşünüldüğünde, pazarlamacıların işinin ne kadar karmaşık olduğu rahatlıkla anlaşılabilir.

Spordaki tüketici gruplarından biri olarak spor katılımcılarının satın alma karar süreci de pek çok içsel, dışsal (sosyo-kültürel) ve durumsal faktörden etkilenen karmaşık bir süreçtir (Shank, 2005:129). Bu süreçte içsel faktörlere dayalı pek çok çalışma olmasına karşın diğer faktörlerin etkisine yönelik çalışmaların görece az olduğu söylenebilir. Oysa spor tüketicilerinin satın alma kararlarının tüm yönleri ile incelenmesi, spor pazarlaması alanında çalışanların etkili pazarlama

stratejileri geliştirmelerine olarak sağlayacak bir potansiyele sahiptir.

Tüketicilerin satın alma karar sürecindeki dışsal faktörlerden biri olarak aile, satın alma kararının verildiği temel birimi oluşturmaktadır. Pazarlama ve tüketici davranışı çalışanlar ailenin en önemli karar verme ve tüketim birimi olduğunu düşünmekte (Assael, 1987, aktaran: Thomson ve diğ., 2007), ailenin satın alma karar sürecinde özellikle çocukların rolü merak uyandıran konulardan birini oluşturmaktadır. Ailenin satın alma kararlarında çocukların etkisiyle birleşen çalışmalar görece biçimde nadir olmakla birlikte, bu çalışmalarda genellikle çocuklar tarafından sıklıkla tüketilen ürünlere odaklanılmaktadır (Foxman ve diğ., 1989; Güneri ve diğ., 2009). Bu anlamda aile içinde çocukların satın alma kararlarını nasıl etkilediğine ilişkin alan yazında boşluk bulunmaktadır (Williamsve Burns, 2000).

Katılıma dayalı spor tüketimi açısından bakıldığında ortaya çıkan genel tablo bir çocuğun spora katılımında ebeveynlerinin etkisinin büyük olduğunu göstermektedir (Mullin ve diğ., 1993; Stein ve diğ., 1999). Bununla birlikte sporun da içinde yer aldığı bazı rekreasyonel etkinliklerde, çocuk tüm ailenin katılımını sağlayan doğrudan ya da dolaylı bir etki unsuru olarak görülebilir (Shank, 2005:149-150). Spor tüketiminde aile bireylerinin tüketici rollerini nasıl gerçekleştirdiklerinin bilinmesi, spor endüstrisi içinde katılımcılara yönelik hizmet ve mal üretenlerin davranışlarını etkilemesi bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda tüketicilerin katılımlı sporlardaki satın alma kararlarını etkileyen faktörlerin tümüyle anlaşılması spor pazarlamasında etkili pazarlama stratejileri geliştirmeye yönelik geniş bakış açısı sağlama açısından önemlidir. Çünkü spor endüstrisi içindeki pek çok sportif ve rekreatif etkinliğin, katılımcı sayılarını artıran ve/veya mevcut katılımcı

sayılarının azalmasını önleyen yeni ve yaratıcı uygulamalara ihtiyacı bulunmaktadır. Küresel anlamda 83 milyonluk katılımcısı (SMS, 2005; alıntı: Casper, 2007b) ile en popüler spor dalları arasında ilk 10 sırada yer alan tenis bile (<http://www.topendsports.com/world/lists/popular-sport/index.htm>; <http://www.mostpopularsports.net/>) açık alan rekreatif etkinlikler ile fitness'daki çarpıcı artışı yakalayamamaktan endişe etmekte ve bu alanda yeni arayışlara yönelme ihtiyacı belirginleşmektedir. Sorunun çözümlüne yardımcı olacak en temel yaklaşımlardan biri tenis katılımcılarının davranışlarını doğru anlayabilmek ve katılım kararlarının altında yatan etkileri açığa çıkarabilmektir.

Bu doğrultuda Türkiye'de büyüme potansiyeline sahip teniste farkındalık yaratmada öncü olması beklenen bu çalışma ile ilgili olarak yapılan literatür analizinde, bugüne kadar dünyada ve Türkiye'de çocukların tenis sporunda ebeveynlerini etkilemelerine yönelik çalışmaların bulunmaması ve çalışmanın Türkiye'de ilk bilimsel uygulamalı araştırma olması çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

ÇALIşMANIN AMACI

Sporun ve spor endüstrisinin gelişmesinde önemli ölçümlene faktörlerinden olan spora katılımın büyük bir endüstri oluşturduğu gerçeğinden hareketle, tüketicilerin satın alma karar süreci, sahip olduğu değişken ve karmaşık yapısıyla araştırılmaya değer konuları bünyesinde taşımaktadır. Alan yazın, çoğunlukla yetişkinler düzeyinde, katılımcı/izleyici olarak spor tüketicisinin satın alma karar sürecindeki içsel faktörlere odaklanmıştır. Oysaki bu süreçte, dışsal bir faktör olarak hızlı dönüşüm gösteren modern aile yapısında, çocuğun ebeveynini spor tüketimi yönünde etkileme üzerine çalışmalar önemli bir boşluk olarak görülmektedir. Çocukların

aile içi etkileşimindeki rollerinin pazarlama stratejileri üzerindeki olası etkisinden hareketle çalışmanın öncelikli amacı; dünyada tercih edilen ilk 10 spor arasındaki tenisin rekreasyonel boyutunda, çocuğun ebeveynlerin katılımını ne şekilde etkilediğini ayrıca ebeveynlerin tenise yönelik tüketim davranışlarında değişiklik olup olmadığını analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada yanıt aranan sorular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Çocuğun tenise başlamasında ebeveyn-çocuk etkileşimi nasıl gerçekleşmektedir?
2. Çocuğun tenis oynaması katımlı spor tüketimi açısından ebeveynin tenis tüketimini nasıl etkilemektedir?
3. Çocuğun tenis oynaması seyre dayalı spor tüketimi açısından ebeveynin tenis tüketimini nasıl etkilemektedir?
4. Çocuğun tenis oynaması ebeveynin tenis ile ilgili ürünleri satın almasını nasıl etkilemektedir?

YÖNTEM

Tenisin rekreasyonel boyutunda, çocuğun ebeveynlerin katılımını ne şekilde etkilediği ve ebeveynlerin tenise yönelik tüketim davranışlarında değişiklik olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” seçilmiştir. Nitel araştırmalarda görece olarak daha az maliyetli olması, tanıdık bir örneklem üzerinde çalışmanın daha pratik ve kolay algılanmasından dolayı “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yaygın olarak kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:113). Bu araştırmada kolay durum örnekleme yönteminin seçilmesindeki temel neden, araştırmacılardan birinin tenis

ile ilgili faaliyet gösteren bir spor kulübünde tenis antrenörlüğü görevini sürdürüyor olmasıdır. Araştırmacının üstlendiği bu katılımcı-gözlemci rol, aynı zamanda çalışmanın güvenilirliğini destekler niteliktedir. Bu örneklem doğrultusunda araştırma bahsi geçen tenis kulübünde tenis dersi almakta olan 4-11 yaş grubu arasındaki çocukların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Ebeveynlerden yalnızca birisi görüşmeye katılabilmiş, böylece toplam dokuz veli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Dokuz veliden beşi (1 anne, 4 baba), okul öncesi dönemi temsil eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların, dört tanesi ise (3 anne, 1 baba) ilköğretim birinci kademe dönemini temsil eden 7-11 yaş aralığındaki çocukların velileridir.

Prosedür

Araştırmada veri toplamaya ilgili olarak “görüşme” yöntemi seçilmiştir. Nitel çalışmalarda kullanılmak üzere önerilen üç tür görüşme yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar; sohbet tarzı görüşme, görüşme formu ve standart açık uçlu görüşme tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu araştırmada “görüşme formu” yöntemi kullanılmıştır. Bu görüşme yaklaşımı, araştırmacıya önceden hazırlanmış konu ve sorulara sadık kalarak, hem sorular hakkında ayrıntılı bilgi alabilme hem de ek sorular sorabilme özgürlüğü tanıdığı için tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, görüşmeler sırasında katılımcılara yöneltilen sorular için bir görüşme formu hazırlanmıştır. Yüz yüze görüşmelerin tamamı çocukların tenis dersi aldığı tenis kulübünde gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 30-40 dakika süren görüşmeler katılımcıların izni ile ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt edilmiştir. Ses kaydının yanı sıra araştırmacı tarafından kısa notlar tutulmuştur. Araştırmada, bağımsız bir yöntem olarak gözlem yöntemi kullanılmamasına karşın görüşme yöntemlerini desteklemek ve araştırmaya konu olan olguya ilişkin ayrıntılı/ek açıklamalar yapabilmek için çalışma

sürecinde araştırmacının gözlemlerinden yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde araştırmacıya görüşme ve gözlem sürecinde kullandığı soruları ya da boyutları dikkate alarak sunum yapma olanağı tanıyan (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 224) betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Ses kaydından elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak, araştırmacı tarafından tutulan kısa notlar ile tutarlı olup olmadıkları kontrol edilmiştir. Bu aşamada tüm katılımcılar (G1, G2,...) şeklinde nitelendirilmişlerdir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliliği için bulgular ses kaydı ve kısa notlar tutularak farklı veri toplama yöntemleriyle elde edilmiştir. Bununla birlikte elde edilen bulguların anlamlı bir bütün oluşturması sağlanmış, bulguların kendi arasında tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlayan unsurlardan biri verilerin betimsel yaklaşım ile doğrudan sunulmuş olmasıdır. Ayrıca analizler sırasında iki araştırmacının yer alması, bu sürecinin karşılıklı tartışmalar halinde tamamlanması, araştırmada yer alan katılımcıların isim ve birim bildirilmeden tanımlanmış olması güvenilirliği artıran diğer unsurlardır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında yaş aralığı 4-11 olarak belirlenmiştir. Ancak bu yaş aralığının hem okul öncesi hem de ilköğretim birinci kademeyi içermesi sebebiyle bulguların sunumu bu durum dikkate alınarak tasarlanmıştır. Bununla birlikte yöntem bölümünde de belirtildiği gibi ebeveynlerden yalnızca anne ya da baba ile görüşmelerin gerçekleştirilmesinden dolayı bulguların sunumu aşamasında ebeveyn kelimesi yerine veli/anne-baba kelimelerinin

kullanılması tercih edilmiştir. Araştırma sorularına dayalı olarak yapılan analizler sonucunda şu bulgular ortaya konulmuştur:

1.Cocuğun Tenise Başlamasında Anne-Baba-Cocuk Etkileşimi:

Araştırmanın başlangıç sorusu velilerin daha önce spor yapıp yapmadıkları ve çocuklarının spora başlamasında bunun nasıl bir etkisi olduğu ile ilgilidir. Bu konuya ilişkin bulgular şunlardır:

4-6 yaş: Bu yaş grubundaki velilerden biri hariç (G8) diğerleri tenis dışında, düzenli ya da aralıklarla hem geçmişlerinde hem de şu anda sporun farklı şekilleri ile ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin bir anne (G2) bu soruyu şu şekilde yanıtlayarak, hem hangi spor dalları ile uğraştığını hem de bunu hangi nedenle yaptığını açıklamıştır: “10 – 12 yıldır fitness ve yüzme yapıyorum. 16 yıldır her kış kayak yapıyorum. Yazları iki ay sabahın erken saatlerinde her gün yürürüm. Spor yapmamdaki amaç fiziksel görünümümü düzgün tutmak ve sağlıksal açıdan vücuduma fayda sağlamak”.

Daha önce sporla ilgilenmiş olmalarının çocuğun tenise başlamasında nasıl bir etki yaratmış olabileceğine yönelik sorunun yanıtları; “Spor geçmişimin çok olduğunu söyleyemem. Çocuğumun spora başlaması da arkadaşlarım var hastaneden onların yardımıyla oldu aslında. Onlar çocuklarını tenise götürüyorlarmış. Dediler ki sen de oğlunu getir. Bende dedim daha yaşı çok küçük. Ben bu yaşta başlayabileceğini düşünmüyordum. Baktım ki 4 yaşında bile başlayabilen çocuk varmış (G3)” ifadesi anne-babanın tek yönlü kararında referans gruplarının etkisini, bununla birlikte “Sporun yaratacağı etkileri bildiğim ve gördüğüm için çocuğumu bu konu üzerine motive etmeye çalıştım. Gelişimsel ve daha sonrasında akademik beklentiler içinde olduğum için çocuğumu tenise yönlendirdim. Çünkü tenis bence çok üst düzey bir spor. Ayrıca akademik olarak da iyi sporcu olmak demek aslında yurt

dışındaki okullarda bir artı puan demek onun için spora yönlendirme yaptım. (G8)” ifadesi ise velinin bu konuda tek başına karar verdiğini açığa çıkarmaktadır. Diğer taraftan hem anne-baba-çocuk etkileşiminin gerçekleştiği hem de çocuğun kararında farklı referansların etkisi şu şekilde anlatılmaktadır: “Biz birlikte sporu seviyoruz. Futbol ve basketbol oynuyoruz. Ben tenisi seviyorum ancak esas onun isteği ile oldu. Televizyonda izlerken etkilendi bir de arkadaşları buraya geliyordu ondan oldu. Ben tenise yönlendirmedim. Kendi isteğiyle oldu. Televizyon ve bilgisayar oyunlarında da gördü. Sonra arkadaşı da başlayınca başlamaya karar verdi.”(G4)

7-11 yaş: Bu yaş grubundaki çocukların velileri arasında geçmişte özellikle tenis ile ilgilenenlerle birlikte (G1, G7), diğer spor dallarıyla profesyonel anlamda ilgilenenler de (G9) olduğu ortaya çıkmaktadır. Yalnızca bir veli (G5); “Hayır pek yapmadım. Haftada bir yogaya gidiyorum ama öylesine yani. Ailem tarafından yönlendirilmedim. O zamanlar onun bilincinde değildim ama yönlendirilseydim iyi olurdu.” diyerek bir anlamda spora başlamada anne-babanın etkisi olması gerektiğini ifade etmiştir. Çocukların spora (tenise) başlamalarına yönelik olarak; “Ben değil babası etkili oldu oğlumun tenis oynamasında. Çünkü baba da tenis oynuyor. Artı kayak yapıyor baba oğlum da kayak yapıyor. Birisi ön lastik diğeri arka lastik modeli gibi (G1)” ifadesi çocukların tenise başlamasında model alma ve etkileşimin varlığına işaret ederken, “değişik spor dallarını denesinler istiyorum daha önce basketbol ve buz hokeyini denediler. Daha sonra ikisi de tenisi kendileri denedi ve istedi. Hem hobileri olsun ve sporda enerji harcasınlar diye spor yaptırmaya karar verdik (G5)”; Ben spor yaptığım için çocukları spora yönlendirdim. Şu an 51 yaşındayım ve kendimi fit hissediyorum. Onlarda fit olsunlar diye ben onları başlattım. Onlarda tenis istiyorlar. (G7)” ifadeleri ise çocuğun

spor yapması gerektiğine anne-babanın karar verdiğine ancak spor dalı seçiminde çocukların özgür bırakıldığına işaret etmektedir. Bununla birlikte hem spora başlamada hem de dal seçiminde “Olumlu olabilir. Benim sürekli basketbol oynamış olmam onu motive etmiş olabilir. Onu ben teşvik etmiş olabilirim. Onu tenise ailece yönlendirdik. Tenisi seçmemizdeki amaç, ömür boyu yapılabilecek bir şey... (G9)” ifadesinde olduğu gibi ailenin kararının tek başına etkili olduğu da görülebilmektedir.

2. Çocuğun tenis oynamasının anne-babanın tenis katılımına etkisi:

Çocuğu tenis sporuna devam etmekte olan anne-babaların, çocuğun bu durumundan etkilenecek katılım anlamında tenis tüketiminin nasıl etkilendiğinin sorgulandığı bu aşamada bulgular 4-6 yaş ve 7-11 yaş velileri için ayrı ayrı sunulmuştur.

4-6 yaş: Bu aşamada anne-babalara yöneltelen ilk soru çocuğun tenise başlamasıyla birlikte tenisin ilgilerini çekip çekmediği ve çektiyse bunun nasıl şekillendiği konusunda olmuştur. Bu soruya ait yanıtlarda tenise başlamanın yanı sıra tenisin rekreasyonel boyutuna ve ebeveyn çocuk etkileşimine ile ilgili bulgular ortaya çıkmıştır. Örneğin bir velinin “Hem de nasıl. Şu anda ben de oynuyorum. Bu şöyle oldu. Çocuğumun oradaki hırsı azmi, başaramayınca ağlaması... dedim ki tam bana göre bir spor diye düşündüm. Tenisin bireysel, elit bir spor olması ve bu yaştan sonra bile müsabakalara katılabiliyor olmak benim dikkatimi çekti. Arkadaşlarım hep çocuklar büyüyünce bizde onlarla oynayacağız diyorlardı. Düşündüğümde çocuğum büyüdüğünde benim de onunla birlikte tenis oynamam çok hoş olur diye düşündüm. Kesinlikle herkesin başlaması gereken ve geç kaldığımı düşündüğüm bir spor.” ifadesi bu üç unsuru da içinde barındırmaktadır. Tenisin rekreasyonel boyutunu destekler nitelikteki bir başka ifade ise; “Çocuğumun eğitiminden sonraki süreci değerlendirirsek, tenisin

insanı nasıl sosyalleştirdiğini küçücük 4 yaşında bir çocuğun bile bunda nasıl açılımlar yaptığını paylaşımlar öğrendiğini gördüm.(G8)” şeklindedir. Niyet ya da istek bu sorunun yanıtlarında ortaya çıkan bir başka bulgudur. Bu bulguya yönelik örnek bir ifadelendirme, “Evet çakti. Bunda çocukların etkisi var. Çocuklar tenise gelince tabii ki dikkatimizi çekiyor. Ben daha önce bunu niye denemedim diye (G2)” şeklinde, bir diğeri ise “Evet. Hoşuma da gidiyordu. Zaten daha önceden de biraz olsun izlerdim Wimbledon gençken. Ama oynama isteği yoktu içimde (G4)” şeklindedir. Bunların dışında (G6) kodlu velinin “Tabiki. Çocuğunuz tenise başladığında siz tenise çok daha farklı bir bakış açısı ile bakıyorsunuz. Eskiden sadece topun gidip geldiği iki tarafında top attığı bir sporken şimdi çocuğun slice, spin vuruşlar yapması, çocuğun kısa top bırakmaya çalışması sizi hep ilgilendiriyor. Ona öğretmek ve anlatmak için sen de öğreniyorsun” şeklindeki yanıtını bir niyet ya da katılım davranışından çok, çocuğa tenis eğitimi konusunda destek olma biçiminde yorumlamak mümkündür.

Çocuğun tenise başlamasından sonra çocuktan etkilenecek tenis sporunu yapmayı düşünüp düşünmediklerine yönelik sorunun yanıtlarından ortaya çıkan bulgulardan biri anne-babanın çocuğun tenis yapıyor olmasından etkilenecek tenis oynamaya istek duymalarıdır. Örneğin; (G2); “Denemek isterim en azından. Hiç fırsatım olmadı. Başlamayı istiyorum. En azından kızımın oynamak isterim çünkü ona örnek olmak ve peşime takmak amacı ile bunu yaparım. Benim tenise başlamam çocuklarımı motive eder diye düşünüyorum. Tatil ya da hafta sonlarında onlarla oynasam çok güzel bir paylaşım olacağını düşünüyorum.” şeklinde isteğini dile getirmiştir. Bununla birlikte karşılıklı etkileşime işaret eden bir veli; “Evet. Etkileşim tamamen karşılıklı. Ben onu ne kadar üstte görmek istiyorsam eminim o da beni o kadar yukarıda görüyordur ve şu anda tek hedefi herhalde bana yetişmek. Eşim hamile ve sanırım ikinci çocuktan

sonra o da başlayabilir”(G3) şeklinde bu konudaki düşüncesini dile getirmiştir. Çocuğuna örnek olmak düşüncesinden hareketle tenis oynadığını ifade eden velilerin ise tenise katılımlarının etkilendiği şu ifadelerde açıkça yer almaktadır; “Örnek olacağımı düşündüm ve yaptım (G4)”, “Burada önemli olan çocuğumun bir sporla uğraşması. Çocuğunda bununla uğraşması için aklında yer etmesi lazım. Tenis oynadığı ve oynamaya devam ettiği zaman zarfı içerisinde beni rol model olarak gördüğü için ben de ona örnek olduğum için bunu yapıyorum zaten. Beni kortta görerek tenisi daha çok sevdiğini düşünüyorum. Hem beni hem de annesini. Kızımdan sonra annesi de başladı tenis oynamaya. Biz bizden önce çocuğu olup da çocuklarına örnek olan anne babaları görerek biz de bu kaniya ulaştık. Örneğin buraya gelen bir anne baba vardı. Çocuklarının adı Emir. Onlar daha önce oynamamışlardı. Ama çocuklarını buraya getirip derse gönderdiklerinde aşağıya inip oynamaya çalışıyorlardı” (G6).

7-11 yaş: “Çocuğunuz tenise başladıktan sonra tenis sizin ilginizi çakti mi? Çaktiyse nasıl? Sizce bunda çocuğunuzun etkisi var mı?” sorusuna verilen yanıtlardan ortaya çıkan bulgularda bir veli (G1) kendisi de tenis oynadığı için böyle bir ilgilenimin gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Bir başka veli ise düşük bir ilgi düzeyi olduğunu gösteren “Yani daha önceden değil ama şimdi onları izledikçe “ay ne güzel ya bende aslında yapabilirim herhalde” gibi oluyor (G5)” ifadesini kullanmıştır. Düşük ilgi düzeyinin bir başka örneği şu ifadede ortaya çıkmaktadır: “Çakti de vakitsizlikten ilgilenemedim. Vaktim olsa oynayarak ilgilenmeye çalışırım. Hala bunun için zaman ayarlamaya çalışıyorum. Belki önümüzdeki günlerde başlayabilirim. Eğer kızım gelmeseydi bu kadar ilgilenmezdim herhalde (G9)”.

Bu yaş grubundaki velilerin “Çocuğunuzun tenise başlamasından sonra çocuktan etkilenecek tenis sporunu

yapmayı düşündünüz mü?” sorusuna tenis oynama konusundaki yetersizliklerine dayalı olarak “Ben hiç düşünmedim. Eşimin de düşündüğünü hiç sanmıyorum. Keşke çok iyi bir oyuncu olsaydım da oğlumla oynayabiliyor olsaydım (G1); Ben de tenis biliyor olsaydım yazın onlar oynayacak kimse bulamadıklarında onlarla birlikte oynamayı isterdim (G5)” yanıt verdikleri görülmektedir. Bu velilerin düşüncelerinden hareketle bir anlamda tenis öğrenmeye ya da daha iyi tenis oynamaya istek duydukları söylenebilir. Çocuklarının tenisi bırakmasına engel olmak adına özveri duygusu ile tenise devam ettiğini söyleyen bir başka velinin ifadesi ise “Ben tenis oynuyorum. Hem kendim için hem de çocuklar için oynuyorum. Eğer ben bunu bırakırsam onlar da bırakabilir (G7)” şeklindedir. (G9) kodlu veli ise “örnek olurum diye düşünmedim.” diyerek bu konudaki düşüncesini dile getirmiştir.

3.Çocuğun tenis oynamasının anne-babanın seyre dayalı tenis tüketimine etkisi: Araştırmanın bu bölümünde çocuğun tenise başlamasından sonra anne-babanın seyre dayalı tüketiminin nasıl etkilendiği sorgulanmıştır. Bu bölümdeki bulguların sunumu iki farklı yaş grubunda, seyre dayalı spor tüketiminin alt kategorileri olan televizyondan izleme, okuyarak takip etme ve yerinde izleme şeklinde yapılmıştır.

4-6 yaş:

- **Televizyondan izleme:** Çocuğun tenise başlamasından sonra televizyonda yayınlanan tenis ile ilgili maç, spor programı vb. gibi yayınların izlenmesi ile ilgili olarak anne-babalardan (G4);”Zaten izlerdim. Çocuğum tenise başladıktan sonra da izleme oranım değişmedi. Çünkü zaten yeterince fazla izlerim” ve (G8); “Zaten izliyordum. Biz bunları eşimle de izliyoruz. Topun çıkardığı ses bile başka geliyor kulağıma. Bu çok

zevk verici bir şey.”, (G6);”Evet izliyorum bunu sadece öğretici olması amacı ile değil, zevkin de tenise kaydığını düşünüyorum. Bunun eğitici öğretici tarafı da var ama ben zevk alarak izliyorum” diyerek bu durumun çocuğun tenise başlaması ile ilgili olmadığını ifade etmişlerdir. (G3) ise diğer velilerden farklı olarak, “Kesinlikle çok yakından takip ederim. Bütün Grand Slamleri, Wimbledon ve Amerika Açık gibi turnuvaları takip ederim eğer kaçırdığım ve izlenmeye değer maçlar olduğunu düşünürsem, o maçları ve skorları internetten takip ederim. Çünkü oğlum da eğer devam edecek olursa ona bilgili ve faydalı olmak isterim.” biçiminde çocuğunu destekleme düşüncesini dile getirmiştir.

- **Okuyarak takip etme:** Çocuğun tenise başlamasından etkilenecek şekilde tenise ilgili basılı medyanın takibine yönelik tüm veliler bu konuda herhangi bir etkilenmeye dayalı izlemenin gerçekleşmediğini ortaya koyan ifadelerde bulunmuşlardır. Örneğin (G3);”Sizin kulübünüzdeki dergilerin tümünü takip etmeye çalışıyorum. Onun dışında gazeteyi açıp da “acaba tenis haberi var mıdır?” diye bakmıyorum ama rastlarsam bakarım”, (G4);”Takip etmeye çalışıyorum ama rutin değil. Çünkü Türkiye’de çok görmüyorum ki. İşte Marsel İlhan 2. tura geçti diye bir alt yazı geçiyor o kadar. Başka bir şey yok ki” şeklindeki düşüncelerini açıklamışlardır.
- **Yerinde izleme:** Çocuk tenise başladıktan sonra tenis maçı seyretmeye gidilip gidilmediğinin ve gidilmesi durumunda hangi nedenle gidildiğinin anlaşılmasına çalışılan bu aşamada velilerden (G6);”Benim onu dememden daha

ziyade onun bana bunu söylemesi önemli. Bugüne kadar öyle bir şey söylemedim. Ama çocuğum biraz büyüdükten sonra çocuğuma sorarım o da kabul ederse gitmek isterim tabi ki.”, (G8); “Hayır gitmedik. Onun daha maç izleyebilecek bir sabır sınırına sahip olduğunu düşünmüyorum ama biraz büyüdükten sonra mutlaka gideriz.” diyerek çocuklarının yaşlarının küçük olmasını sebep olarak ifade ettikleri görülmüştür. Bununla birlikte (G2) ve (G4) kodlu veliler yaşadıkları şehirde izlenebilecek üst düzey maç olmaması sebebiyle çocuklarını maça götürmediklerini ifade etmişlerdir. Yalnızca bir veli “Evet gittik. ATK’da büyükler Türkiye şampiyonasını izledik onun dışında TED Open’a gittik. Oğlum da benle birlikte bunları izler ki o da beni gördükçe motive oluyor. Teniste görsellik çok fazla ve bu iyi oynayanlarda çok üst düzeydir. Ben de tenis izlemekten çok keyif alıyorum.” ifadesini kullanırken çocuğuna örnek olma üzerine bir vurgu yapmıştır.

7-11 yaş:

- Televizyondan izleme: Bu yaş grubunda çocuğun tenise başlamasından sonra televizyonda yayınlanan tenis ile ilgili maç, spor programı vb. gibi yayınların izlenmesi ile ilgili olarak (G1), (G7) ve (G9) kodlu veliler yayınları takip ettiklerini, (G5) ise hiç izlemediklerini ifade etmişlerdir.
- Okuyarak takip etme: Bu yaş grubundaki velilerin biri hariç tamamının ifadeleri tenisin okuyarak takip edilmediği yönündedir. Tenisi okuyarak takip ettiğini söyleyen veli de bunun çocuğunun tenis oynaması ile ilgili olmadığını şu şekilde ifade etmiştir: “Özellikle Nadal, Federer gibi

büyük oyuncuların haberleri dikkatimi çeker neler yapmışlar diye bir bakarım. Ülkemiz oyuncusu olan Marsel İlhan’la ilgili olan haberleri de okurum. Çocuğum tenis oynamıyor olmasaydı bile bunlar benim dikkatimi çekerdi. Çünkü görsel basın bu konuyla alakalı. İster istemez bakıyorsunuz ve dikkatinizi çekiyor. (G1)”

- Yerinde izleme: Bu konuda ortaya çıkan ilk bulgu çocukla birlikte tenis maçı izlendiği değil, çocuğun performansının izlendiği ile ilgilidir. (G1) bu konu hakkında durumu şu şekilde açıklamıştır: “Çocuğumun bütün turnuva maçlarını izliyorum.” Bunun dışında iki veli çocukları ile birlikte tenis maçı izlemeye gittiklerini ifade ederken, yalnızca (G9) kodlu veli çocuğunun tenise başlamasından sonra maç izlemeye gittiklerine yönelik bir ifadede bulunmuş ve şöyle demiştir: “ATK’da, kızım tenise başladıktan sonra kızımla birlikte gidip izledik.” (G5) kodlu veli ise “hayır izlemedik. Ama onlar gitmek isterlerse gideriz.” diyerek geleceğe yönelik bir değerlendirme içine girmiştir.

4.Çocuğun tenis oynamasının ebeveynin tenis ile ilgili ürünleri satın almasına etkisi:

Çocuğunuz tenise başladıktan sonra kendiniz için tenis sporu ile ilgili olduğunu düşündüğünüz malzeme ya da araç gereç satın aldınız mı ya da almayı düşündünüz mü sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen bulgular şu şekildedir:

4-6 yaş: Bu konuda çocuğun tenise başlamasından sonra satın alma davranışı sergileyen iki veli olduğu görülmektedir. Sırasıyla bu velilerin ifadeleri şöyledir; (G6):“Çocuğum tenise başladıktan sonra bende kendime tenis ile ilgili malzeme aldım. Yani tenise başladığım için aldım

aslında. Ama tenise başlamış olmasaydım herhangi bir şey almazdım. Ayakkabı, şort, tişört, raket gibi tenisle ilgili bütün malzemeleri aldım. Devamında da bunlar eskiyor ve almaya da devam ediyorum.”, (G3): “Evet aldım. Raket, şort tişört, top gibi tenisle ilgili malzemelerin tümünü aldım ve almaya devam ediyorum. Sürekli bir yatırım var”. Bu yaş grubundaki velilerden iki tanesi tenis malzemesi satın alma isteğini dile getirmişlerdir. Bu konuda (G2); “Kesinlikle evet. İlgimi çok fazla çekiyor. Sürekli olarak takip ediyorum kimin üzerinde ne kıyafet var diye. Tenise özel olarak almadım ama sportif giyinmeyi çok severim. Ama tenise başladığımda alacağım. Örneğin; Sports’ta maçları izlerken tenisçilerin üzerlerindeki kıyafetler falan çok hoşuma gidiyor. Eğer ben de ileride tenise başlarsam kızımınla birlikte alışverişe gideriz. Bunu sadece ihtiyaç olarak değil zevk için de yaparım” derken, (G4); “Alma niyetim var. Çünkü tenise yeni başladım” ifadesinde bulunmuştur.

7-11 yaş: Bu yaş grubundaki velilerde tenis malzemesi satın alanların olduğu görülmesine rağmen, çocuğun tenise başlaması ile ürün satın alma davranışının etkilenmesine ilişkin bulgular açık değildir. Yalnızca (G9) kodlu velinin “Hayır almadım. Ama tenise başlarsam alırım” ifadesi tenise başlaması halinde potansiyel bir tüketici olması şeklinde yorumlanabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çocukların spora katılımında ebeveynlerin güçlü bir etkisi bulunmaktadır (Dixon ve diğ., 2008; Mullin ve diğ. 1993; Stein ve diğ., 1999; Trost ve diğ., 2003.). Ebeveynler genç bir sporcunun hayatında sık sık motivasyon sağlayıcı, destekleyici hatta antrenör olma rollerini üstlenmektedir (Leff ve Hoyle, 1997). Ayrıca ebeveyn desteği çocukların spora katılımını ve performansını da etkilemektedir (Scanlan ve Lewthwaite, akt:Leff ve Hoyle, 1997). Araştırma

sonuçları tenise katılım açısından her iki yaş grubunda da anne-babanın yönlendirici olduğunu göstermektedir. Bu anlamda etkileşim tek yönlü gerçekleşmektedir. Ancak etkileşim ile ilgili diğer sonuçlara bakıldığında, ebeveynlerin tek yönlü kararları ile birlikte, çocuğun karar verme sürecinde etkileyen konumda olduğu, dolayısıyla anne-babanın genel anlamda spora yönlendirici rol üstlendiği, ancak çocuğun spor dalı seçiminde tenisi tercih ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum 7-11 yaş grubunda daha belirgin bir hal almaktadır. Martensen ve Gronholdt’a (2008) göre, satın alma davranışı açısından çocuğun yaşı karar vermeyi etkileyen önemli faktörlerden biridir ve yaşça daha büyük olan çocuklar küçüklerden anlamlı bir şekilde kararlar konusunda daha etkilidirler

Spor tüketicilerinin davranışlarını etkileyen faktörler arasında yer alan referans grupları, Mullin ve diğerlerinin de (1993) belirttiği gibi, bir sporun deneme aşamasındaki en önemli faktörlerden biridir. Bununla birlikte ergenlerin fiziksel aktiviteye katılım gerçekleştirmeleri ebeveyn desteği ve yardımı ile de ilişkili olabilmektedir (Greendorfer ve Lewko, 1978; Sallis ve diğ., 2000). Hatta bu destek katılımcıların tenisten keyif almalarını bile etkileyebilmektedir (Leff ve Hoyle, 1997). Bu çalışmada özellikle 7-11 yaş grubundaki çocukların tenise başlamasında anne-babayımodel alması ve çocukların çevrelerinden etkilenecek şekilde tenise başlaması bu yönde yapılmış çalışmalarla paralellik göstermektedir.

McPherson ve arkadaşlarına göre (1986), çocuklar sporun içinde yer almaya başladıktan sonra kendi kendine asla spora katılmayan ailelerinin spora yönlendirmelerinde etkili olabilmekte, aileler de çocuklarını ilgilendirdiği için spora katılabilmekte ve seyirci olabilmektedir. Hatta bazı ebeveynlerde bu durum antrenör, yönetici gibi rollerin üstlenilmesine kadar gidebilmektedir (Leff ve Hoyle, 1997; McPherson ve diğ., 1986).

Ayrıca çocukların ailenin satın alma kararları üzerindeki etkilerini açıklayan çalışmalar kendi kullandıklarına yönelik ürünlere göre daha az bile olsa çocukların ailenin serbest zaman etkinlikleri ile ilgili kararlarında etkili olduğunu göstermektedir (Mangleburg ve Tech, 1990). Hatta çocukların anne-babalarının giysileri ve mobilya gibi kendileri ile ilgili olmayan ürünlerin satın alınmasına yönelik kararlardabile etkili oldukları bulunmuştur (Caruana ve Vassallo, 2003). Araştırma bulguları da bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bazı velilerin çocuğun tenise başlaması ile birlikte tenis oynamaya başladığı görülmekle birlikte, veliyi tenis oynamaya yönlendiren nedenlerin; tenisi anlamak, bu bağlamda çocuklarının tenisi anlamalarına yardımcı olmak veya tenise özgü bilgileri öğrenmeye çalışmak olduğu da anlaşılmaktadır. Loprinzi ve Trost'a göre (2010), ebeveynin desteği, aynı zamanda çocuğun ev ortamında fiziksel aktiviteye katılımı ile de olumlu yönde bir ilişki göstermekte ve çocukları okul öncesi çağında olan ebeveynlerin fiziksel anlamda aktif olması ile çocuğunu fiziksel aktivite konusunda desteklemesi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla çocuk tarafından aile bağının velinin de içinde bulunduğu aktiviteye taşınmasıyada aktivite için anne-babanın varlığından destek alınması aktiviteye devam edebilme gücünü veya motivasyonunu artırabilecek bir etken olarak kabul edilebilir. Bu noktada yapılan çalışmanın sonuçlarından biri de bu durumla ilgilidir. Özellikle 4-6 yaş grubu velilerde, daha belirgin bir biçimde çocuklarının tenise başlamaları ile aileleri ile birlikte tenis oynamaya istek duydukları, tenis oynama niyeti içine girdikleri veya bundan etkilenecek tenis oynadıkları görülmektedir. Bu sonucun tam aksine ise Darley ve Lim'e (1986) satın alma karar süreci açısından bakıldığında ailenin spora katılım, birlikte dışarı çıkma ve sinemaya gitme gibi serbest zaman etkinlikleri ile ilgili kararlar almasında genellikle yaşı daha büyük olan

çocukların küçüklere göre etkili olduklarını ifade etmektedir. Başka bir deyişle Darley ve Lim (1986) serbest zaman etkinlikleri konusunda yaşı daha büyük çocukların satın alma kararlarında etkili olduğunu söylerken, bu araştırmanın sonuçları yaşı daha küçük olan çocukların ebeveyninin katılımlı tenis tüketimine yönelik kararında daha etkili görünmektedir.

Spor literatüründe fiziksel açıdan aktif olma ya da spora katılmada "rol model" in genellikle harekete geçiren bir yapısı bulunmaktadır (Fredricks ve Eccles, 2005). Araştırmada her iki yaş grubunda da ebeveyn katılım kararının etkilenmesinde, bu etkiyi ortaya çıkaran ana etmenlerden biri çocuğa destek olmaktır. Bu bağlamda velilerin rol-model olma çabası içerisine girdikleri ifadelerinden rahatlıkla anlaşılabilmektedir. Başka bir deyişle veli kendisi de tenis oynayarak çocuğunun tenis sistemi içinde kalması için çaba harcamaktadır. Ebeveynlerin bu düşünce ve davranışları pek çok çalışmada ortaya konan spora katılımda ebeveyn-çocuk etkileşimi ile örtüşmektedir. Yine, McPherson ve diğerlerinin aktardığına göre (1986) sporda etkileşim süreci aileden çocuğa aktarım şeklinde olmasına rağmen, çocukluk sonrası ve ergenlik döneminde iki taraflı etkileşim başlayabilmektedir. Araştırma sonuçlarına bakarak 7-11 yaş grubu velilerin hali hazırda var olan tenise yönelik ilgileri yoluyla ya da çocuklarından özenerek tenis öğrenmeye ya da daha iyi tenis oynamaya istek duydukları söylenebilir.

Spor tüketicisinin iki temel tüketim davranışından biri sporu seyretmektir. Bu seyir, bir spor olayını yerinde izleme, televizyonda izleme ya da spor ile ilgili gazete ve dergileri okuma şeklinde gerçekleşebilir. Bir spor tüketicisinin seyir davranışının ortaya çıkışındaki süreç ise yine karmaşık bir yapı sergilemektedir. Sporun seyre dayalı bölümünde spor tüketicilerinin davranışlarında etkili olan faktörlerden biri ailedir. Araştırma

sonuçlarına bakıldığında her iki grupta da çoğu velinin zaten hali hazırda tenisi TV’de izleme tüketiminin mevcut olduğu görülmektedir. Ancak çocuklarının tenise başlaması ile tenise duyulan ilginin arttığını ve bununla birlikte velilerin tenisi izleme niyeti içine girdiklerini söylemek mümkün olabilir. Bunun yanında “yerinde izleme”ye bakıldığında özellikle 4-6 yaş grubunda oyuncu yaşlarının küçük olması sebebiyle veliler çocukların tenis maçlarından sıkılma ihtimalini dile getirmektedir. Ancak velilerin ifadeleri çocuklar büyüdüğünde “yerinde izleme”nin gelecek yönlü bir tüketim biçimi olabileceğinin izlerini taşımaktadır. Bununla birlikte araştırma bulguları velilerin, çocukların yaşı küçük olsa bile onlara canlı tenis maçı izletmenin farklı olacağını düşündüklerini, bu yüzden örnek olmak amacı ile bir takım uluslararası turnuvalara izleyici olarak katılım gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırma bulguları 7-11 yaş velilerinin bir grubunun müsabakaları yerinden izlediklerini, bir grubunun da gelecekte çocuklarıyla bu tüketimi gerçekleştirmeyip lanladıklarını göstermektedir. Okuma yoluyla tenisi takip etme konusunda ise 4-6 yaş grubundaki çocukların velileri çocuklarının tenise katılım göstermesi ile basılı medyayı takip etme arasında bir bağlantı olmadığını söylemiştir. Bir başka deyişle çocuğun tenis oynaması ebeveynin okuyarak tenisi takip etmesini etkilememektedir. Bunun sebebi yaş grubunun çok küçük olması, henüz tenise müsabaka-rekabet anlamında bir ciddiyet yüklenmemesi ve ülkemizde tenis ile ilgili medyada çok fazla yayına rastlanılmaması olabilir. 7-11 yaş grubunda ise velilerin biri hariç tamamının ifadeleri tenisin okuyarak takip edilmediğini göstermektedir. Bunun nedeni ise teniste müsabaka döneminin 8 yaşında başlıyor olması ve bununla ilgili haberlerin yazılı basında çok fazla önem ve büyüklükte yer almıyor olması ile ilişkilendirilebilir.

Tüketici davranışında karar verme sürecinin ilk basamağı problemin

tanımlanmasıdır. Tüketiciler bu süreçte karşılanmamış bazı ihtiyaçların olduğunu fark eder (Argan ve Katırcı 2008:125). Bu problemin fark edilmesinde aile bireyleri önemli bir pozisyonadadır. Özellikle çocukların kendilerini ilgilendiren ürünlerin satın alınmasında, karar sürecinde etkili olduğu (Beatty ve Talpade, 1994; Güneri ve diğ., 2009; Odgen ve Odgen, 2011;)vebu etkinin başlangıç basamağında ortaya çıktığı bilinmektedir (Martensen ve Grönholdt, 2008). Ebeveynlerin çocukları için aldıkları malzemelerin yanında kendi ihtiyaç duydukları malzeme ve gereçleri satın almaları da bu etkinin devamı olarak görülebilir. Nitekim araştırma bulgularında özellikle 4-6 yaş grubunda, çocuklar tenise başlamış olduğu için velilerin de tenise başladığı ve dolayısıyla tenis ekipman ve malzemelerine ihtiyaç duyarak satın alma gerçekleştirdiklerine dair sonuçlara rastlanmıştır. Bu sonuç demografik değişkenler ve aile yapısındaki değişimin çocukların aile kararlarındaki etkilerini artırdığını gösteren ve genelde çocukların aile kararlarına katıldığını açıklayan durumlar (Foxmann ve diğ.,1989) ile ilişkili görünmektedir. Buna benzer şekilde bazı veliler tenis malzemeleri almaya niyetlendiklerini ya da bu malzemelere heves ettiklerini, hatta çocuğu büyüdüğünde birlikte tenis malzemeleri satın alma isteğini de dile getirmişlerdir. Bu da ailede çocuğun satın alma davranışında bir yeri olduğunun, spor gereçleri alımında da birlikte hareket edilebileceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Tartışılması gereken bir başka konu 7-11 yaş grubundaki çocukların velilerinin tenisle ilgili kıyafet ve malzeme satın almaya yönelik istek ve davranışlarıdır. Ancak bu velilerin zaten tenis oynayan kişiler olması, bu istek ve davranışın çocuklarıyla olan etkileşimden mi yoksa gerçek ihtiyaçlardan mı kaynaklı olduğu sorusunu akla getirmektedir. Dolayısıyla açık olmayan bu durumun tekrar sorgulanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Fakat tek bir veli çocuğunun

tenise başlaması ile kendisinin de tenise başlamayı düşünmesi, başladığı gün de tenisle ilgili malzemeler satın alacağını söylemesi bu velinin potansiyel bir tüketici olup olmayacağına düşündürmektedir.

Özetle, ebeveyn çocuğun spora katılımında yönlendirici bir rol üstlenebile zaman zaman branş seçiminde çocukların kararları belirleyici olmaktadır. Ebeveynin çocuğu tenise yönlendirme konusundaki kararında ise arkadaş çevresinden etkilenmek, kendisinin ya da çocuğunun tenise ilgi duyması belirleyici etkenlerdir. Çocuğu tenise başlayan veliler bu duruma kayıtsız kalamayıp gerek tenis oynama, gerekse medyadan takip etme eğilimi içine girmiştir. Bununla birlikte çocuğun tenis oynaması velinin TV'den veya tribünden tenis izlemesine veya izlemeyi istemesine yol açmakta ve bu şekilde seyre dayalı tüketimi de etkilemektedir. Çocuğun tenis oynaması anne-babanın tenise olan ilgisini de

artırarak, tenisle ilgili ekipman satın alma konusunda ise onları birer potansiyel tüketici konumuna taşımaktadır.

Sonuç olarak; tenis tüketiminde hem veliler hem de çocuklar bir şekilde karşılıklı ve olumlu bir etkileşim içindedir. Bu zincirleme etkileşimde anne, baba ve çocuk tüketim merdiveninin basamaklarını birlikte çıkmaktadır. Çocuğun tenise katılımı ebeveynin tenise yönelik tüketiminde (katılım, seyretme ve malzeme satın alma) doğrudan davranışı etkilememekle birlikte davranışa yönelik olumlu tutum sergilemelerinde ve niyetin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bu araştırma yalnızca tek bir spor kulübüne kayıtlı üyeler ile gerçekleştirilmiştir. Çocukların ebeveynlerinin spora katılım kararlarında etkili olup olmadığını ve nasıl bir etki yarattığını daha iyi anlayabilmek için çalışmanın başka kulüplerde ve başka ebeveynlerle de yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. **Argan M. ve Katırcı H. (2008).** Spor Pazarlaması, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
2. **Beatty S.E. ve Talpade S. (1994).** Adolescent Influence in Family Decision Making: A Replication with Extension, *Journal of Consumer Research*, Vol.21: 332-341.
3. **Caruana A. ve Vassallo R. (2003).** Children's Perception of Their Influence Over Purchases: The Role of Parental Communication Patterns, *Journal of Consumer Marketing*, Vol. 20(1): 55-66.
4. **Casper J.M, Gray D.P. ve Stellino M.B. (2007a).** A Sport Commitment Model Perspective on Adult Tennis Players' Participation Frequency and Purchase Intention, *Sport Management Review*, 10, 253-278.
5. **Casper J.M. (2007b).** Sport Commitment, Participation Frequency and Purchase Intention Segmentation based on Age, Gender, Income and Skill Level with US Tennis Participants, *European Sport Management Quarterly*, Vol.7(3): 269-282.
6. **Casper J.M. ve Stellino M.B. (2008).** Demographic Predictors of Recreational Tennis Participants' Sport Commitment, *Journal of Park and Recreation Administration*, Vol 26., 93-115.
7. **Darley W.K. ve Lim J. (1986).** Family Decision Making in Leisure-Time Activities: An Exploratory Investigation of Impact of Locus of Control, Child Age Influence Factor and Prenatal Type on Perceived Child Influence, *Advances in Consumer Research*, 13:370-374.
8. **Dixon M.A, Warner S.M. ve Bruening J.E. (2008).** More Than Just Letting Them Play: Parental Influence on Women's Lifetime Sport Involvement, *Sociology of Sport Journal*, 25:538-559.
9. **Foxman A.R, Tansuhaj P.S. ve Ekstrom K.M. (1989).** Family Members' Perceptions of Adolescents' Influence in

- Family Decision Making, Journal of Consumer Research, Vol. 15, 483-491.
10. **Fredricks J.A. ve Eccles J.S. (2005).** Family Socialization, Gender, and Sport Motivation and Involvement, Journal of Sport&ExercisePsychology, 27: 3-31.
 11. **Greendorfer S. ve Lewko J.H. (1978).** Role of Family Members in Sport Socialization of Children, Research Quarterly, 49:146-152.
 12. **Güneri B, Yurt O, Kaplan M.D. ve Delen M. (2009).** The Influence of Children on Family Purchasing Decision in Turkey, AsianJournal of Marketing, 2(1), 20-32.
 13. **Humpreys B.R. ve Ruseski J.E. (2009).** Estimates of the Dimensions of the Sports Market in the US, International Journal of Sport Finance, 4: 94-113.
 14. **İslamoğlu A.H. (2003).** Tüketici Davranışları, Beta Basım, İstanbul.
 15. **Kahle L.R. ve Riley C. (2004).** Sports Marketing and the Psychology of Marketing Communication, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, p:3-5.
 16. **Kim Y.K. ve Trail G. (2010).** Constraints and Motivators: A New Model to Explain Sport Consumer Behavior, Journal of Sport Management, 24, 190-210.
 17. **Leff S.S. ve Hoyle R.H. (1997).** The Role of Parental Involvement in Youth Sport Participation and Performance, Adolescence Vol. 32(125): 233-243.
 18. **Loprinzi P.D. ve Trost S.G. (2010).** Parental Influences on Physical Activity Behavior in Preschool Children, Preventive Medicine, 50:129-133.
 19. **Mangleburg T.M. ve Tech V. (1990).** Children's Influence in Purchase Decisions: A Review and Critique, Advances in Consumer Reserach, Vol.17:813-825.
 20. **Martensen A. ve Grönholdt L. (2008).** Children's Influence on Family Decision Making, Innovative Marketing, Vol.4 (4): 14-22.
 21. **McPherson B.D, Curtis J.E. ve Loy W. (1986).** The Social Significance of Sport, Human Kinetics Publisher, Champaign.
 22. **Mullin B.J, Hardy S. ve Sutton W.A. (1993).** Sport Marketing, Human Kinetics Publishers, Champaign, p:60-69.
 23. **Odgen D.T. ve Odgen J.R. (2011).** Parent's Perceptions of Children's Influence, The Effects of selected Demographic Variables, Review of Business Reserach, Vol.11(1): 57-64.
 24. **Sallis J.F, Prochaska J.J. ve Taylor W.C. (2000).** A Review of Correlates of Physical Activity of Children and Adolescents, Medicine&Scince in Sport&Exercise, Vol.32 (5):963-975.
 25. **Shank M.D. (2005).** Sports Marketing: A Strategic Perspective, Pearson Prentice Hall, p:129, 149-150.
 26. **Stein G.L, Raedeke T.D. ve Glenn S.D, (1999).** Children's Perceptions of Parent Sport Involvement: It's Not How Much, But to What Degree Taht's Important, Journal of Sport Behavior, Vol. 22 (4):591-601.
 27. **Thomson E.S, Laing A.W. ve McKee L. (2007).** Family Purchase Decision Making: Exploring Child Influence Behaviour, Journal of Consumer Behaviour, 6:182-202.
 28. **Trost S.G, Sallis J.F, Pate R.R, Fredson P.S, Taylor W.C. ve Dowda M. (2003).** Evaluating a Model of Parental Influence on Youth Physical Activity, American Journal of Preventive Medicine, 25(4):277-282.
 29. **Williams L.A. ve Burns A.C. (2000).** Exploring the Dimensionality of Children's Direct Influence Attempts, Advances in Consumer Research, Vol.27: 64-71.
 30. **Yıldırım A. ve Şimşek H. (2000).** Sosyal Bilimlerinde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara, s:74.
 31. **Yıldırım A. ve Şimşek H. (2005).** Sosyal Bilimlerinde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara, s:113, 224.
 32. **www.outdoorindustry.org/images/researchfiles/RecEconomypublic.pdf?26,** erişim:10.02.2012.
 33. **<http://www.topendsports.com/world/lists/popular-sport/index.htm>,** erişim:27.02.2011
<http://www.mostpopularsports.net/erişim> m:27.02.2011.

OKUL SPOR KULÜPLERİNİN GELİRLERİNİN İNCELENMESİ VE BU GELİRLERİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

Faruk AKÇINAR¹, Mehmet GÜLLÜ¹, Serpil AKÇINAR², Ziya BAHADIR²

¹ İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Malatya. e-mail: farukakcinar44@hotmail.com

² Erciyes Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kayseri.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, okul spor kulüpleri gelirlerinin incelenmesi ve gelirlerinin artırılmasına yönelik çeşitli öneriler sunmaktır.

Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma grubunu Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kahramanmaraş ve Adıyaman illerinde görev yapan ve rastgele bir şekilde seçilmiş 25'i bayan ve 188'i erkek olmak üzere 213 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen 2'si beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel bilgileri ve 30'u ise konu ile ilgili olmak üzere toplam 32 maddelik bir anket uygulanmıştır. Veriler, yüzdeler (%) halinde tablolarla sunulmuştur. Beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve hizmet yıllarına göre cevapları arasındaki farklılıklar 0,05 anlamlılık düzeyinde Chi- Square (X^2) Testi ile karşılaştırılmıştır.

Sonuç olarak; beden eğitimi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu okul spor kulüplerinin gelirlerinin yetersiz olduğunu ve bu gelirlerin artırılması için daha fazla gelir kaleminin oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet ve hizmet yılları ile cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı sonucu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Spor Kulübü, Bütçe, Gelirler, Giderler.

EXAMINATION OF SCHOOL SPORT CLUBS' INCOMES AND OFFERING VARIOUS PROPOSALS INTENDED FOR REDOUNDING THESE INCOMES

ABSTRACT

The aim of this study is to examine of school sport clubs' incomes and to offer various proposals intended for redounding these incomes.

This study is the descriptive study. The group of this investigation composed of 25 women and 188 men, totally 213, physical education teachers who were selected randomly and worked different Cities, Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kahramanmaraş and Adıyaman. A questionnaire of this investigation was used to gather data which was developed by researchers that were totally 32 questions including 2 questions related to self information of physical education teachers and 30 questions related to the topic. Dates were presented with percentages (%) tables. According to the sex and duty years of physical education teachers, among their differences answers were compared with significant level of (α) 0.05 by using of Chi-Square Test.

As a result of the study, most of physical education teacher defined to be insufficiency of school sport clubs' incomes and to had got to be composed to more item in the income for redounding these incomes. Additionally, it were found consequences that among the sex and duty years of physical education teachers and their differences answers didn't exist significant difference with regard to statistical.

Key Words: School Sport Club, Budget, Income, Expense.

GİRİŞ

Öğrenciler okullarda çağın gerektirdiği bilgileri edinmekte, çeşitli beceriler kazanmakta ve olumlu tutum ve davranışlar edinmektedirler. Okullarda bu nitelikler ders içi ve ders dışı çalışmalarla kazandırılmaktadır. Ders içi çalışmalar, haftalık ders çizelgelerinde belirtilen çeşitli derslerin belirli ders saatlerinde programında belirtilen konu çalışmalarını kapsarken; ders dışı çalışmalar ise belirli gün ve hafta kutlamaları, sosyal kulüp çalışmaları, milli bayram kutlamaları vs. kapsamaktadır.

Bu ders dışı çalışmalar içerisinde en uzun soluklu olanları ise sosyal kulüp çalışmalarıdır. Sosyal kulüp çalışmaları, öğrencilerde güven ve sorumluluk duygusu geliştiren, onlarda yeni ilgi alanları oluşturmaya çalışan ve çeşitli beceriler kazandıran bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalardır.

Sosyal kulüpler, Türk Millî Eğitimi'nin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılâplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla sosyal kulüpler okullarda öğrencilere aşağıda sayılan tutum, davranış ve becerilerin

kazandırılmasına çalışılır (2569 STD., 2005):

- a) İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
- b) Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
- c) Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,
- d) Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
- e) Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,
- f) Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,
- g) Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,
- h) Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
- ı) Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,
- j) Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,

k) Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme.

Her ders yılı başında yapılan öğretmenler kurulu tarafından okulda hangi sosyal kulüplerin (Sivil ve Savunma Kulübü, Kızılay Kulübü, Yeşilay Kulübü, Kültür ve Edebiyat Kulübü, Spor Kulübü vs.) çalışma yapacağı belirlenir. Bu sosyal kulüplerin sınıf duyuru panosuna asılır. Her öğrenci ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda sınıf öğretmeni tarafından bir sosyal kulübe seçilir. Sosyal kulüpler danışman bir öğretmen nezaretinde ayın birkaç kez toplanarak sosyal kulübün çalışma planına göre çeşitli çalışmalarda bulunurlar.

Bu sosyal kulüplerden biride spor kulübüdür. Spor kulübü bir beden eğitimi öğretmeni danışmanlığında yıl boyunca üyeleri ile birlikte çeşitli faaliyetlerde bulunur. Okul spor kulübü bu faaliyetleri 2336 sayılı Tebliğler Dergisinde yer alan “Okul Spor Kulübü Yönetmeliği”nde belirtilen göre görev ve yetkileri doğrultusunda yürütür. Spor kulübünün başlıca görevleri şunlardır (2336 STD, 1991):

- Sınıflar arası yarışmaları programa bağlar ve uygulanmasını sağlar.
- Her yıl, yıllık faaliyet programları ile millî eğitim müdürlüğünce (lig heyetinde)

gönderilen program ve emirlere göre okul çalışma programlarını yapar, okullar arası yarışmalarda okulun katılacağı spor branşı ve kategorileri tespit eder, okul müdürünün onayına sunar ve ilgililere duyurur.

- Onaylanan yıllık çalışma programlarının bir örneğini okulun öğretime başladığı tarihi takip eden bir ay içinde millî eğitim müdürlüğüne gönderilmesini sağlar.

- Okullar arası spor faaliyetlerinin istenilen biçimde düzenlenmesine katkıda bulunur.

- Halk oyunları, eğlenceli oyunlar, müzikli ve müziksiz jimnastik ve spor gösterileri ile gelir getirici diğer faaliyetleri düzenler, yapılacak harcamalar için karar verir.

- Özel spor yarışmaları, inceleme gezileri ve spor gelişim kampları düzenler.

- Spor disiplinine uymayan öğrenciler hakkında gerekli önlemleri alır ve İlgili kurullara iletir.

Okul spor kulübü bu görevlerini özellikle beden eğitimi ders dışı faaliyetleri ile gerçekleştirir. Okul spor kulübünün beden eğitimi ders dışı çalışmalarıyla öğrencilerin beceri gelişimlerini artırdığı (Acar, 2012), öğrencileri sosyalleştirdiği (Akgün, 2011), öğrencilerin uyumsal davranışlarını artırdığı (Alp, 2008) ve şiddete yönelme riskini azalttığı (Şahin 2010), öğrencilerin kendine güvenlerini artırdığı (Selçuk, 2006) ve fiziksel ve motorik parametrelerinde olumlu

gelişmeler kaydedildiği (Kurnaz, 2003) yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir.

Okulda beden eğitimi ders içi ve ders dışı faaliyetlerinin iyi bir şekilde yapılabilmesi için okul spor kulübünün iyi bir bütçeye sahip olması gerekir. Okul Spor Kulübü Yönetmeliği'nin 25. Maddesinde okul spor kulübü bütçesi, gelir ve giderleri hakkında aşağıda belirtilen düzenlemeyi yapmıştır:

“Okul spor kolunun yıllık bütçesi bir öğretim yılı için düzenlenir. Spor kolunun gelirleri T.C. Merkez Bankasında, Merkez Bankasının şubesi bulunmayan yerlerde T.C.Ziraat Bankasında saklanır. Paralar bankadan yönetim kurulu başkanı veya yardımcısı ile saymanın ortak imzaları ile çekilir. Gelir ve giderleri aşağıda gösterilmiştir.

a) Gelirler:

- 1) Bakanlık tarafından gönderilecek ödeneklerden,
- 2) (Değişik; **Haziran 1997 - 2477 s.T.D.**) Kişi başına yılda, devlet memurları aylığına uygulanan kat sayı x 50 gösterge tutarı TL'ni geçmemek üzere spor kolu üyelerinin aidatlarından,
- 3) Okul kooperatifleri kârının % 5'inden,
- 4) Koruma derneklerinden,
- 5) Üyelerin, velilerin, Özel ve resmî kuruluşların bağışlarından,
- 6)Okul içinde ve dışında düzenlenecek piyango ve yarışma gelirlerinden,
- 7) Banka faizlerinden,
- 8) Çay, eğlence, şölen gibi faaliyetlerden elde edilen gelirlerden sağlanır,

b) Giderler:

- 1) Okula ait saha, tesis yapımı ve onarımına,

2) Yarışmaların düzenlenmesi ve yönetiminde görev alanların zorunlu harcamalarına,

3) Beden eğitimi dersleri, spor kolu faaliyetleri için gerekli görülen malzemelere,

4) Yarışmalar sonunda derece alan takım ve sporculara verilecek ödüllere,

5) Sporcu öğrencilerin antrenman, müsabaka, ulaşım, sağlık ve beslenme masraflarına, harcanır.

Spor kollan, gelirlerini aşan harcamalar yapamazlar ve bir sonraki bütçe yılına borç devredemezler.”

Okul spor kulüpleri yukarıda belirtilen şartlar doğrultusunda her eğitim ve öğretim yılında gelir ve giderlerini iyi ayarlamak zorundadırlar. Çünkü okul spor kulüpleri bir sonraki eğitim ve öğretim yılına borç devredemezler. Bu nedenle okul spor kulüpleri bir ders yılı boyunca elde ettiği gelirler çerçevesinde harcamalarını yapmak zorundadır.

Bu harcamalar beden eğitimi dersi spor malzemeleri (çeşitli branşlarda toplar, huniler, pompa vs.), okul bahçesindeki veya spor salondaki oyun alan çizgilerinin yeniden boyanması, oyun malzemelerinin bakım ve onarımı, okul takımlarının giderleri (giyim, ulaşım vs.), sınıflar arası veya okullar arası yarışmada dereceye giren takımların ödüllendirilmesi vs. oluşturmaktadır.

Okul spor kulüplerinin eğitim ve öğretim yılı boyunca gerek beden eğitimi ders içi gerekse ders dışı faaliyetleri iyi bir şekilde yapabilmesi için gerekli araç ve

gereçlerin alınabilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin %96,3'ünün ve öğrencilerin %85,5'inin beden eğitimi ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılmasında ve ulaşmasında tesis ve araç-gerecin öneminin büyük olduğunu ifade etmişlerdir (Yaşın, 2012).

Okulda beden eğitimi ders içi ve dışı faaliyetlerinde gerekli araç ve gereçlerin alınabilmesi için okul spor kulüp gelirlerinin yüksek olması gerekmektedir. Ancak ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmenler okullarındaki beden eğitimi ve spor ile ilgili araç ve gereçleri ve tesisleri yetersiz bulmaktadırlar (Sönmez ve Sunay, 2004; Cesur, 1999; Boztepe, 1993; Koç ve Çobanoğlu, 1993; Saraç, 2008; Mamak, 2012; Çöker, 1991; Çınar, 2011). Selçuk (2006) beden eğitimi ders dışı faaliyetlerine katılan öğrencilerin en büyük sorunlarının malzeme yetersizliği olduğunu tespit etmiştir. Bu durum beden eğitimi öğretmenlerin iş doyumlarını düşürmektedir (Göktaş, 2007).

Okullardaki beden eğitimi ders içi ve dışı araç ve gereç eksikliği aslında okul spor kulüp bütçelerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Okul spor kulüpleri giderlerini gelirlerine göre ayarlamak zorundadırlar. Diğer bir deyişle gelirleri doğrultusunda harcamalar yapmak zorundadırlar. Ancak okul spor

kulüplerinin gelirleri bellidir. Bu gelirler artırıldığı oranda okul spor kulüpleri daha fazla ihtiyaçlarını karşılayacağı ortadadır. Yani bir okulda, okul spor kulübünün gelirleri ne kadar çok artarsa o okulda spor kulübü o oranda araç ve gereçlerini temin edecek ve faaliyetleri de o oranla artıracaktır.

Bu çalışmanın amacı da okul spor kulüplerinin gelirleri incelemek ve spor kulüp gelirlerinin artırıcı öneriler sunmaktır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma mevcut olan bir durumu tanımlamaya ve açıklamaya çalıştığından, araştırma betimsel bir araştırmadır.

Araştırma Grubunu Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kahramanmaraş ve Adıyaman illerinde görev yapan 25'i bayan ve 188'i erkek olmak üzere toplam 213 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket, 2'si beden eğitimi öğretmenlerin kişisel özellikleriyle ve 30'u konu ile olmak üzere 32 sorudan meydana gelmiştir. Geliştirme aşamasında ilk olarak 15 beden eğitimi öğretmeniyle okul spor kulübü gelirleri ile ilgili mülakat yapılmıştır. Mülakat sonucunda elde edilen bilgiler düzenlenerek 50 maddelik anket taslağı oluşturulmuştur. 4 akademisyen

tarafından incelenen anket taslağı 30 maddeye düşürülmüştür. Maddelerin cevapları “Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum” şeklinde üçlü likert tipi ölçek halinde hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilen ham veriler düzenlenerek çapraz tablolarda yüzdeler halinde verilmiştir. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet ve hizmet

yıllarına göre anket sorularına verdikleri cevaplar arasında fark olup olmadığını 0,05 anlamlılık düzeyinde Chi-Square (X^2) testi ile sınanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen ham veriler çeşitli istatistiksel işlemlerden geçirilmiş anlamlı bir hale getirilerek tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Ankete Katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerin Cinsiyet ve Hizmet Yılları Dağılımları

Cinsiyet	f	%	Hizmet Yılı	f	%
Bayan	25	11,7	1-5 yıl	85	39,9
Erkek	188	88,3	6-10 yıl	100	46,9
Toplam	213	100	11-20 yıl	28	13,1
			Toplam	213	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere ankete katılan beden eğitimi öğretmenlerinin % 11,7’si (25 kişi) bayan ve %88,3’ü (188 kişi) erkektir. Beden eğitimi öğretmenlerinin

%39,9’u (85 kişi) 1-5 hizmet yılını, %46,9’u (100 kişi) 6-10 hizmet yılını ve %13,1’i (28 kişi) 11-20 hizmet yılını çalışmaktadır.

Tablo 2: Spor Kulübü Gelirlerinin Yeterliliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

SIRA	SORULAR	N	ANKET CEVAPLARI						Cinsiyete göre p değeri (X ²)	Hizmet Yıla göre p değeri (X ²)
			Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum			
			f	%	f	%	f	%		
1	Mevcut spor kulübü gelirlerinin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	191	89,7	17	8,0	5	2,3	0,702	0,064
2	Spor kulübü gelir kaynaklarının yeterli olduğuna inanıyorum.	213	196	92,0	13	6,1	4	1,9	0,585	0,405
3	Üyelerin, velilerin, özel ve resmi kuruluş bağışlarının yeterli olduğuna inanıyorum.	213	199	93,4	10	4,7	4	1,9	0,325	0,889
4	Bakanlık tarafından gönderilecek ödeneklerin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	202	94,8	6	2,8	5	2,3	0,062	0,072
5	Kişi başına yılda devlet memurları aylığına uygulanan katsayı X 50 gösterge tutarı TL'yi geçmemek üzere toplanan aidatların yeterli olduğuna inanıyorum.	213	198	93,0	9	4,2	6	2,8	0,673	0,062
6	Okul kooperatifleri karının %5'inden elde edilen gelirin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	202	94,8	8	3,8	3	1,4	0,273	0,327
7	Koruma derneklerin elde edilecek gelirlerin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	200	93,9	7	3,3	6	2,8	0,585	0,902
8	Okul içi ve dışında düzenlenecek piyango ve yarışmalardan sağlanacak gelirlerin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	199	93,4	8	3,8	6	2,8	0,193	0,555
9	Banka faizlerinden sağlanacak gelirlerin yeterli olduğuna inanıyorum.	213	194	91,1	12	5,6	7	3,3	0,115	0,590
10	Çay, eğlence, şölen gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirlerin yeterli olacağına inanıyorum.	213	199	93,4	9	4,2	5	2,3	0,434	0,091

p>0,05

Tablo 2'de okul spor kulüpleri yönetmeliğinin 25. Maddesinde belirtilen gelir kalemleri ve bu gelir kalemlerinin yeterliliğine ilişkin Beden Eğitimi Öğretmenlerinin görüşleri yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okul spor kulüpleri yönetmeliğinin 25. Maddesinde belirtilen gelir kalemlerinin yeterliliğine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2'de Öğretmenlerin %94,8'i ile en yüksek oranda 4. madde (Bakanlık tarafından gönderilecek ödeneklerin yeterli olduğuna inanıyorum) ve 6.madde de (Okul kooperatifleri karının %5'inden elde edilen gelirin yeterli olduğuna inanıyorum.) belirtilen gelirlerin yeterliliklerine katılmadıklarını görülmektedir.

Tablo 2: Spor Kulübü Gelirlerinin Yeterliliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

SIRA	SORULAR	N	ANKET CEVAPLARI						Cinsiyete göre p değeri (X ²)	Hizmet Yıla göre p değeri (X ²)
			Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum			
			f	%	f	%	f	%		
1	Okulda masa tenisi ile ilgili alt yapının kurularak öğrencilere kiralanması ile gelir elde edileceğine inanıyorum	213	20	9,4	10	4,7	183	85,9	0,210	0,692
2	Varsa okulun spor salonu veya bu amaçla kullanılan mekanların; düğün salonu, davetler vb. amaçlarla kiralanarak gelir elde edileceğine inanıyorum	213	23	10,8	12	5,6	178	83,6	0,394	0,601
3	Varsa okulun spor salonu veya bu amaçla kullanılan mekanların; takım çalışmaları, Beden Eğitimi ve Spor hazırlık kursları vb. amaçla kiralanarak gelir elde edileceğine inanıyorum	213	21	9,9	9	4,2	183	85,9	0,244	0,680
4	Okul bahçesinin veya okula ait alanların okul saatleri dışında, hafta sonları veya yaz tatillerinde otopark amaçlı kiralanarak gelir elde edileceğine inanıyorum	213	22	10,3	10	4,7	181	85,0	0,537	0,137
5	Okul içi turnuvalar düzenleyerek gelirlerin arttırılacağına inanıyorum	213	24	11,3	13	6,1	176	82,6	0,673	0,293
6	Okul Spor Kulüplerinde lisanslı sporcuların amatör veya profesyonel takımlara verilmesi ile gelir elde edileceğine inanıyorum.	213	20	9,4	2	0,9	191	89,7	0,684	0,544
7	Okulun bulunduğu il veya ilçede kamu kuruluşlarının imkanlarından faydalanarak gelir elde edileceğine inanıyorum.	213	19	8,9	13	6,1	181	85,0	0,274	0,115
8	Okul kulübünde faaliyet gösteren takımlara sponsor bulunarak gelir elde edileceğine inanıyorum	213	20	9,4	8	4,2	184	86,4	0,904	0,449
9	Turizm bölgesinde bulunan okullardaki okul spor kulüpleri üyelerinin turistlere rehberlik faaliyetlerinden sağlanacak gelirle katkı sağlanacağına inanıyorum.	213	26	12,2	17	8,0	170	79,8	0,864	0,528
10	Turizm bölgelerinde bulunan okulların pansiyon ve bahçelerinin turistlere kiralanması ile gelir elde edileceğine inanıyorum	213	24	11,3	12	5,6	177	83,1	0,874	0,345
11	Okul kantinin işletilmesi veya kiralanmasından sağlanacak gelirlerin belli bir yüzdesinin spor kulüplerine aktarılması ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	27	12,7	12	5,6	174	81,7	0,080	0,479
12	Meslek Liselerinde bulunan Metal, Mobilya vb. gibi bölümlerin yaptığı ürünlerin satışı ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	26	12,2	10	4,7	177	83,1	0,759	0,946
13	Ekonomik durumu iyi olan öğrenci velilerinden sağlanacak katkılarla gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	23	10,8	9	4,2	181	85,0	0,061	0,336
14	Okula öğrenci kayıtları sırasında velilerin gönüllü yardımları ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	18	8,5	12	5,6	183	85,9	0,129	0,696
15	Okul kantinine “Spor Kulübüne Yardım Kutusu” adı altında bir kutu konularak gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	25	11,7	11	5,2	177	83,1	0,052	0,125
16	ÖSYM veya vb. kurumlar tarafından okulda yapılan sınavlarda okul önünde sınava yönelik ihtiyaçların sağlanacağı stantların açılması ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	18	8,5	9	4,2	186	87,3	0,706	0,087
17	Okulun adının ve ambleminin bulunduğu kıyafet, hediyelik eşya vb. ürünler yaptırılarak bu ürünlerin satışı ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	15	7,0	8	3,8	190	89,2	0,779	0,593
18	Okuldaki jimnastik takımının, açılış veya davetlerde yapacağı gösteriler ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	19	8,9	10	4,7	184	86,4	0,759	0,326
19	Tiyatro kulübünden faydalanarak belli aralıklarla okulda veya okullarda tiyatro gösterileri ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	22	10,3	12	5,6	179	84,0	0,429	0,527
20	Milli bayramlarda Atatürk posterleri veya o günün önemini belirten bayrak vb. satışı ile gelirlerin arttırılacağına inanıyorum.	213	22	10,3	9	4,2	182	85,4	0,129	0,424

p>0,05

Tablo 3'te beden eğitimi öğretmenlerinin okul spor kulüplerine haricen gelir artırıcı kalemler önerilmiş ve bu önerilen gelir kalemlerine beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin %89,7'i ile en çok 6. soruda (Okul Spor Kulüplerinde lisanslı sporcuların amatör veya profesyonel takımlara verilmesi ile gelir elde edileceğine inanıyorum.) belirtilen gelir artırıcı öneriye katıldıkları görülürken; öğretmenlerin %79,8'i ile en az 9.soruda (Turizm bölgesinde bulunan okullardaki okul spor kulüpleri üyelerinin turistlere rehberlik faaliyetlerinden sağlanacak gelire katkı sağlanacağına inanıyorum) belirtilen gelir artırıcı öneriye katıldıkları görülmektedir.

TARTIŞMA

Tablo 1'de ankete katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerin cinsiyet ve hizmet yılları dağılımlarına baktığımızda ankete katılan beden eğitimi öğretmenlerinin çoğunun erkek ve 6-10 hizmet yılı çalıştıklarını göstermektedir. Dolayısıyla çalışmaya katılan Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleklerinde deneyimli oldukları, okul spor kulüplerine gelir getirici çalışmalar konusunda fikir sahibi olabilecekleri düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan ve hizmet yılı 11-20 arasında olan %13,1'lik dilim mesleki olarak en tecrübeli grubu

oluşturmaktadır. Bu nedenle genç Beden Eğitimi öğretmenleri ile meslek hayatının sonlarına gelmiş olan Beden Eğitimi öğretmenlerinin bir arada olması çalışma örneklemini güçlendirmektedir.

Tablo 2'ye bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin %89,7 ile % 94,8 arasında büyük bir çoğunluğunun spor kulüplerinin gelir kalemlerinden elde edilen gelirin yeterli olduğuna katılmadıkları görülmektedir. Bu sonuç beden eğitimi öğretmenlerinin bir eğitim ve öğretim yılı boyunca okulun beden eğitimi ve spor faaliyetleri için gerekli giderleri için okul spor kulüpleri yönetmeliğinde belirtilen gelirlerin yetersiz geldiğini göstermektedir.

Beden Eğitimi derslerinin yürütülebilmesi için gerekli araç-gereç, ilgili ders materyalleri, müsabakalara hazırlanan öğrencilerin ulaşım giderleri, üst tura yükselen takımlar için barınma ve iaşe giderleri gibi temel giderlerin bu yukarıda bahsedilen gelir kalemlerinden elde edilen ücretlerle karşılanmaya çalışıldığı düşünülürse, gelir ve gider dengesinin sağlanamayacağı gayet açıktır.

Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve hizmet yıllarına göre okul spor kulüpleri gelirlerinin yeterliliğine ilişkin cevapları arasında farklılık olacağı düşünülerek Chi-Square (X^2) Testi ile $\alpha=0,05$ anlamlılık

düzeyinde test edilmiştir. Ancak test sonucunda hem öğretmenlerin cinsiyetleri arasında hem de hizmet yılları ile okul spor kulüplerinin gelirlerinin yeterliliğine ilişkin cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin cinsiyetleri ve hizmet yılları farklı olsa da okul spor kulüpleri gelirlerinin yetersiz olduğu sonucunda hem fikir olduklarını göstermektedir.

Bazı beden eğitimi öğretmenlerinin bireysel gayretleriyle okul spor kulübü bütçesine katkı sağlama çabalarına rağmen ortak görüş mevcut gelir getiren kalemlerin yetersizliğidir.

Tablo 3'e genel olarak bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin % 79,8 ile % 89,7 arası gibi büyük bir çoğunluğunun spor kulüplerine haricen önerilen gelir artırıcı kalemlerin kendi spor kulüplerinin gelirlerini artıracaklarına inandıkları görülmektedir.

Tablo 3'te dikkat çekici bir diğer konu ise beden eğitimi öğretmenlerinin %89,7'i (191 kişi) gelir artırıcı önerilerden en çok "*Okul Spor Kulüplerinde lisanslı sporcuların amatör veya profesyonel takımlara verilmesi ile gelir elde edileceğine inanıyorum*" önerisine (6. Madde) katıldıkları görülmüştür. Bu durum aslında çok manidar bir sonuçtur. Çünkü amatör veya profesyonel takımların alt yapılarının

büyük bir çoğunluğu ilköğretim veya ortaöğretim okullarında okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu kulüplerin yetiştirme ücreti veya lisans izin işlemleri adı altında belli bir ücreti okulların spor kulüplerine vermeleri durumunda takriben okul spor kulübünün bir yıllık bütçesi kadar gelir bu şekilde sağlanacaktır. Dolayısıyla bu önerinin yaşama geçirilmesi halinde okul spor kulüpleri gelirlerinin artırılmasına büyük oranda katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3'te de anlaşıldığı üzere Beden Eğitimi Öğretmenleri okul spor kulüpleri yönetmeliğinde belirtilen gelir kalemleri dışında önerilen gelir artırıcı kalemlere büyük oranda sıcak bakmaktadırlar.

Çalışmaya katılan öğretmenleri gelir getirici önerilere sıcak bakmaları, önerilerin pratikte de uygulanabilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir

SONUÇ

Bu araştırma Beden Eğitimi Öğretmenlerinin görüşleri dâhilinde okul spor kulüpleri gelirlerinin yeterliliğinin incelenmesi ve okul spor kulüp gelirlerin artırılmasına yönelik önerileri içermektedir.

Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin okul spor kulüpleri yönetmeliğinin 25. Maddesinde belirtilen

gelirler grubunun, beden eğitimi ve spor faaliyetleri giderlerinin karşılama yetersiz kaldığını göstermektedir. Bunlarla

birlikte beden eğitimi öğretmeni okul spor kulübü bütçesine gelir getirecek her öneriye olumlu baktığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. **Acar Z. (2012).** İlköğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
2. **Akgün A. (2011).** İlköğretim Kurumlarında Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerine Katılan Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeyleri. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa.
3. **Alp H. (2008).** Sosyal Uyum Bozukluğu Gösteren Çocukların Uyumsal Davranışlarına Kaynaştırılmış Ders Dışı Hareket ve Oyun Etkinliklerinin Etkisi. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa.
4. **Boztepe H. (1993).** İlköğretim Çağındaki Çocukların Bedensel ve Sosyal Gelişmelerinde Beden Eğitimi ve Sporun Önemi. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Manisa.
5. **Cesur K. (1999).** Niğde İl Merkezinde Bulunan İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersinin Okutulması İle İlgili Karşılaşılan Ders, Tesis, Araç ve Gereç Sorunları. (İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya.
6. **Çınar H. (2011).** Sivas İl Merkezindeki İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerin Ders Dışı Egzersiz Çalışmalarında Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
7. **Çöker N. (1991).** Ankara İlkokullarında Beden Eğitimi Derslerinin Etkinliğini Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
8. **Göktaş Z. (2007).** Balıkesir İlindeki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Bazı Değişkenlerle Olan İlişkinin İncelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1 (1). 13-26.
9. **Mamak H. (2012).** İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Amaçlarına Ulaşma Düzeyini Etkileyen Faktörler. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14 (1): 109-115.
10. **Koç Ş. ve Çobanoğlu, Y. (1993).** İlköğretimde Beden Eğitimi Derslerinin Uygulamasında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Manisa.
11. **Kurnaz Y. (2003).** İlköğretim Okulu 6-7 ve 8. Sınıfındaki Öğrencilerin Haftalık Ders Dışı Egzersizlerinin Fiziksel ve Motorik Parametrelerine Etkisi. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli.
12. **Saraç M. (2008).** Beden Eğitimi Derslerinde Araç-Gereç ve Öğretim Materyallerinin Kullanımı. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
13. **Selçuk T. (2006).** Ortaöğretim öğrencilerin Ders Dışı Okul Spor Faaliyetlerine Katılımı ve Sorunları (Mersin İli Örneği), Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
14. **Sönmez T, Sunay H. (2004).** Ankara'daki Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 162, Bahar 2004, Ankara.
15. **Şahin M. (2010).** Lise Öğrencilerinin Okul Sonrası Zamanlarda Şiddete Yönelmesi ve Ders Dışı Sporla İlişkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
16. **Yaşın İ. (2012).** İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretimde Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmen ve Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri (Yozgat İli Örneği), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
17. **Tebliğler dergisi, 2336 Sayılı, 1991.**
18. **Tebliğler Dergisi, 2569 sayılı, 2005.**

AĞRI DAĞI EKSPEDİSYONUNUN KALP ATIM HIZI, KAN BASINCI VE VÜCUT KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ

Güçlü ÖZEN¹, Nurcan DEMİREL², Şerife ÖZEN³, Cemil Tuğrulhan ŞAM⁴

¹Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, Bolu.

e-mail: guclu1234@yahoo.com

²Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Erzurum.

e-mail: nurcandemirel@atauni.edu.tr

³Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Bolu.

e-mail: serifevatansever@yahoo.com

⁴Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Erzurum.

e-mail: tugrulsam@atauni.edu.tr

ÖZET

Son yıllarda rekreatif veya ticari amaçlı yüksek irtifaya çıkan kişi sayısı hızla artmaktadır.

Amaç: Bu araştırmanın amacı; yüksek irtifa tırmanışının kalp atım hızı, kan basıncı (sistolik, diastolik ve ortalama arteriyel kan basıncı), vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesi üzerindeki etkilerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya çeşitli bölgelerden katılan yaş ortalaması 34,53±7,46 yıl ve ağırlık ortalamaları 80,18±9,59 kg. olan ve haftada ortalama 2 gün egzersiz yapan 13 kişi katılmıştır. Araştırma Ağustos ayı içerisinde altı gün sürmüş ve bu altı gün süre içerisinde iki tane Ağrı/ Doğubeyazıt (1520 m.), üç tane tırmanış esnasında (3200 m., Adp. 3200 m. ve 4200 m.) olmak üzere beş ayrı ölçüm yapılmıştır.

Farklı irtifalarda yapılan ölçümler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tespit edilmesi için Tekrarlı ölçümlerde ANOVA, Bonferroni post hoc ve Wilcoxon iki eş arasındaki anlamlılık testi yapılmış ve anlamlılıkları 0.05 düzeyinde sınanmıştır.

Bulgular: Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, farklı irtifalardaki kalp atım hızı, kan basıncı değerleri arasında ve tırmanış öncesi ile tırmanış sonrasında vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesi değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yüksek İrtifa, Kalp Atım Hızı, Kan Basıncı, Vücut Ağırlığı, Vücut Yağ Yüzdesi.

EFFECTS OF MOUNTAIN OF ARARAT EXPEDITIONS ON HEART RATE, BLOOD PRESSURE AND BODY COMPOSITIONS

ABSTRACT

As more people travel to high altitudes for economic or recreational purposes.

Objective: The purpose of this study was to examine the effects of climbing in high altitude on heart rate, blood pressure (systolic, diastolic and mean arterial pressure), body mass and % body fat on trekkers.

Design: A total of 13 subjects who exercised twice a week, voluntarily participated in the study. The mean age and weight of the subjects were 34,53±7,46 years and 80,18±9,59 kg respectively. The data were collected at three different attitudes for five times in six days (two times at 1520m., two times at 3200m., and one time 4200m.). For statistical analysis among different altitudes, Repeated measures ANOVA, Bonferroni post-hoc and Wilcoxon Signed Ranks Test was performed with the averaged values of the dependent variables.

Results: The results of the study showed that there were statistically significant differences ($p<0.05$) among measurements taken at different attitudes in terms of heart rate, blood pressures, body mass and % body fat before climbing and after climbing taken.

Key Words: High Altitude, Heart Rate, Blood Pressure, Body Mass, % Body Fat.

GİRİŞ

Yüksek irtifa, deniz seviyesi ve ona yakın yüksekliklerden farklı olarak, insan ve canlı hayatının yaşama şansını, değişen yeryüzü şekillerine bağlı olarak kısıtlayan yüksek rakımlı mevkilerdir. Yükseklik birçok kaynakta 2500-3500 m. Yüksek irtifa, 3500-5500 m. Çok yüksek irtifa, 5500 ve üzeri yükseklikler ekstrem yüksek irtifa olarak derecelendirilmiştir (Akgün, 1994; Barry ve Pollard, 2003). Bu tanımlama ve derecelendirme havadaki oksijen gazı miktarının düşmesini kistas kabul eder. Şayet geniş bir açıdan bakılarak bir değerlendirme yapılacaksa, kimi zaman iklim ve yeryüzü şekilleri gibi özelliklerinde tanımlamaya dahil edilmeleri gerekir. Sonuç olarak yüksek irtifa, geniş tanım aralığına sahip bir tanım gibi görünse de, kaynağında dış sebeplerden dolayı bir takım canlı topluluklarının hayatsal faaliyetlerini yerine getirmekte zorlandığı veya hiç getiremediği yüksek arazi kısımlarıdır.

Yüksek irtifa düşük basınçlı bir ortamdır, deniz seviyesinde % 98 olan arteriyel oksijen saturasyonu 4540 metrede % 81, 6096 metrede ise % 65'tir (Açıkada, 2004; Lipsitz ve ark., 1995; Powers ve Howley, 1996; Sagawa ve ark., 1995). Yüksek irtifa ile ilişkili olarak hava basıncının düşmesi, özellikle 2500 metre ve üzerinde yüksekliğe ilk defa çıkan kişilerde bazı fizyolojik fonksiyon bozuklukları meydana gelebilmektedir. Bu bozukluklar mide bulantısı, baş dönmesi ve uykusuzluk olabileceği gibi daha yükseklerde ölümle sonuçlanabilecek ciddi beyin ve akciğer ödemi olabilir.

Yükseklere çıkıldıktan ilk 24-48 saat içerisinde görülmeye başlanılan bu bozukluklara Yüksek İrtifa Dağ Hastalığı (High Altitude Illness-HAI) denilir ve Akut Dağ Hastalığı, Yüksek İrtifa Beyin Ödemi ve Yüksek İrtifa Akciğer Ödemi hastalıklarını kapsar. Yüksek İrtifa Dağ

Hastalığı özellikle irtifaya uyum sağlayamayan kişilerde çok kolay gelişebilir ve çok yüksek irtifalarda kişinin ölümüne sebep olabilir (Akgün, 1994; Barry ve Pollard, 2003; Ziaee ve ark., 2003).

Yüksekliğin yanı sıra, mevsimler ve ekvatoradan olan uzaklık da hava basıncını etkiler. Soğuk mevsimlerde hava basıncı genel olarak daha düşüktür. Yine ekvatoradan uzaklaştıkça hava basıncı giderek düşer. Örneğin, Everest'in zirvesinde (8850 m) hava basıncı 253 mmHg civarındadır (27 derece kuzey). Eğer Everest, Mc Kinley dağı kadar kuzeyde (62 derece) olsaydı hava basıncı 222 mmHg. civarında olacaktı ve muhtemelen de O₂'siz çıkış imkansız olacaktı.

Bu sebeplerden dolayı yüksek irtifa tırmanışları esnasında son derece planlı ve dikkatli hareket edilmelidir. Çünkü Dağcılıkta güvenlik önlemlerinin yaşamsal önemi büyüktür. Belirli yüksekliklerde adaptasyon tırmanışları yapmak ve uyum için kamp kurmak hayat kurtarabilir (Açıkada ve Ergen, 1990). Çok hızlı ve vücuda yeterince adaptasyon süresinin tanınmaması yukarıda bahsettiğimiz semptomların ağırlaşmasına neden olabilir. Yapılan çalışmalarda her 1000 metrelik yükseklik farkı için en az 2 haftalık yüksekliğe alışma süresi gerektiği kanıtlanmıştır (Ludwig, 1983).

Son yıllarda yüksek irtifa tırmanışları rekabet ortamı içerisinde bulunan insan kitleleri arasında, şahsi hedefler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek irtifa deneyimi olmayan kişiler birçok ölümcül riskin bulunduğu dağ zirvelerine kısıtlı sürelerde ticari organizasyonlar tarafından çıkarılmaktadır. Bu da birçok tehlikeyi beraberinde getirmektedir. 1987-1991 yılları arasında Nepale tırmanan 275,900 kişiden 40'ının öldüğü rapor edilmiştir. Bu ölümlerin 10'una yükseklik hastalıkları sebep

vermiştir. Nepal’de organizeli turlarla tırmanan kişilerin oranı sadece %40 olmasına rağmen yükseklik hastalıklarından ölen 10 kişinin 8’i bu organizeli turlara katılmıştır (Shlim, 1992).

Günümüzde birçok ticari şirket, farklı özelliklere sahip, dağcılık kökeni olmayan birçok sedanter kişiyi dünyanın en yüksek zirvesi olan Everest (8850m.) dahil birçok değişik bölgede bulunan zirvelere çıkarabilmektedir. Bu sebeple değişik bölgelerde farklı mevsim ve sıcaklıklarda yapılan yüksek irtifa tırmanışlarında, insan bedeninin karşılaştığı stresleri ve buna karşı gösterdiği akut ve kronik tepkileri ve uyumları belirlemeye yönelik çalışmaların sayısının artması gerekmektedir. Alçaktan yüksek irtifaya çıkış sırasında, vücudun karşılaşılabileceği problemleri daha iyi anlamak, bunlardan sakınmak ya da zamanında gerekli uygun tedavileri yapabilmek için, farklı coğrafi bölgelerde bulunan dağlara tırmanışlarda vücudumuzda ortaya çıkan ve gelişen olayların fizyolojik seyrini bilmekte yarar vardır. Bu konudaki teorik bilgi birikiminin artması ve güncelleştirilmesi, değişik bölgelerde yapılan yüksek irtifa tırmanışlarının daha güvenli yapılabilmesi için elzemdir.

Bu araştırmanın amacı, yılda binlerce yerli ve yabancı yürüyüşçünün zirve yaptığı Türkiye ve Avrupa kıtasının en yüksek dağı ve Dünyanın da ikinci en yüksek volkanik dağı unvanına sahip olan Ağrı Dağına tırmanış esnasında farklı yüksek irtifaların insan vücudunda meydana getirdiği bazı fizyolojik değişikliklerin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Denekler

Araştırmaya farklı illerden yaş ortalamaları $34,53 \pm 7,46$ yıl, boy ortalamaları $181,30 \pm 4,71$ cm., ağırlık ortalamaları $80,18 \pm 9,59$ kg. olan ve haftada ortalama 3 gün egzersiz yapan 20 erkek gönüllü olarak katılmıştır. Deneklerden sadece üçünün en az bir yıl öncesine dayanan yüksek irtifa deneyimi vardır.

Verilerin Toplanması Ve Veri Ölçüm Araçları

Yapılan araştırmada, ağırlık, boy, vücut yağ yüzdesi, sistolik ve diyastolik kan basıncı, ortalama kan basıncı ve kalp atım hızı değerleri ölçülmüştür. Bu değerlerin tamamı aynı araştırmacı tarafından, aynı saatlerde ölçülmüştür.

Boy Ölçümü

Boy ölçümü; Deneğin topuklardan başın en üst noktasına doğru olan vücut yüksekliği ölçüldü. Deneğin ayakları kapalı, başın arkası, sırtı ve toplukları duvara bitişik durumda tutulduktan sonra derin bir nefes alması ve yüksek boya ulaşması sağlandı. Ölçümler çıplak ayakla, duvara sabitlenen boy skalası ile alındı. Baş, dış kulak girişinin üst kısmı ile göz çukurunun altı yatay çizgi üzerinde kalacak şekilde yönlendirildi.

Ağırlık Ve Vücut Yağ Yüzdesi Ölçümü

Ağırlık ölçümleri ve vücut yağ yüzdesi ölçümleri deneklerin üzerinde yalnız şort (iç çamaşırı) varken Bioelectrical Impedans yöntemiyle ağırlık ve vücut yağ yüzdesi ölçen “Taylor” marka ölçüm aletiyle yapıldı. Elektronik olan alete boy, yaş ve cinsiyet bilgileri girildikten sonra alet tarafından verilen bir uyarı sesinden sonra, katılımcılar ayaklarını belirlenen bölgelere koyarak tartıya çıktılar ve önce vücut ağırlığı, daha sonrada vücut yağ yüzdesi değerleri ekrandan okunarak kaydedildi.

Kalp Atım Hızı Ve Kan Basıncı Ölçümleri

Kalp atım hızı ve kan basıncı ölçümleri 10 dk.lık sabit dinlenmeden sonra katılımcılar oturur vaziyette el bileği kalp hizasında olacak şekilde, sağ avuç içi yukarıya dönük Bosch marka elektronik pulmometre ve tansiyon ölçer kullanılarak yapıldı.

Ortalama Kan Basıncının(OKB) Hesaplanması: Diastolik basınç+1/3 nabız basıncı

İşlem Yolu

Ağrı Dağı (5137) tırmanışını kapsayan araştırma Ağustos 2004'te toplam 6 gün sürdü ve 6 günlük süre içerisinde; 2 tane Ağrı Doğubayazıt (1520m.), 3 tane Ağrı Dağı tırmanışı esnasında olmak üzere toplam 5 ölçüm yapıldı. Tüm ölçümler fiziksel aktivitelerden en az 3 saat sonra ve öğleden sonra alındı.

Tırmanışın içeriği;

1. Gün; Ağrı Doğubayazıt'a (1520 m.) geliş ve geceleme.
2. Gün: Otelden 1950 metreye araçla çıkış ve 3200 metreye tırmanış (5 saat yürüyüş), kamp kurma ve geceleme.
3. Gün: 4200 metreye aklimatizasyon tırmanışı (2-2,5 saat yürüyüş), 2 saat burada dinlenme, 3200 metreye geri dönüş (1,5 saat yürüyüş) ve geceleme.
4. Gün: 4200 metreye tırmanış (2 saat yürüyüş), kamp kurma ve geceleme.

5. Gün: 5137 m. Ağrı Dağı zirve tırmanışı, yarım saat zirvede kalma ve 4200 metreye iniş (11-12 saat yürüyüş). 2 saat 4200 metrede dinlenme, 3200 metreye iniş (1,5 saat yürüyüş), kamp kurma ve geceleme.

6. Gün: 1950 metreye iniş (3 saat yürüyüş), araçla 1520 metreye dönüş ve geceleme.

Ölçümler; 1. ölçüm tırmanışa başlamadan Ağrı Doğubayazıt'ta (Ön1520m), 2. ölçüm 3200 metrede, 3. ölçüm 4200 metreye çıkma ve inmekten oluşan Adaptasyon tırmanışı sonrası 3200 metrede (Adp.3200), 4. ölçüm 4200 metrede ve 5. ölçüm tırmanıştan sonra Ağrı Doğubayazıt'ta (Son1520 m) yapıldı. Vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesi ölçümleri sadece tırmanış öncesi ve tırmanış sonrasında 1520 metrede alındı.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamına alınan özelliklerin değişik irtifalarda ölçülmesiyle elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları alındıktan sonra bunlar arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Farklı irtifalarda yapılan ölçümler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tespit edilmesi için Tekrarlı ölçümlerde ANOVA testi yapılmış ve fark bulunması halinde farkın nereden kaynaklandığını belirlemek için de Bonferroni post-hoc testi yapılmıştır. İki ölçüm yapılan parametreler arasındaki farka Wilcoxon iki eş arasında anlamlılık testi ile bakılmış ve anlamlılıkları 0.05 düzeyinde sınanmıştır (Karasar, 2000). Çözümlemeler, SPSS 19.0 paket programından yararlanarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Denekler:

Tablo 1: Deneklerin fiziksel özellikleri

n=13	Yaş(yıl)	Ağırlık(kg)	Boy(cm)	% VY
A.O±S.S	34,53±7,46	80,18±9,59	181,30±4,71	19,83±6,02

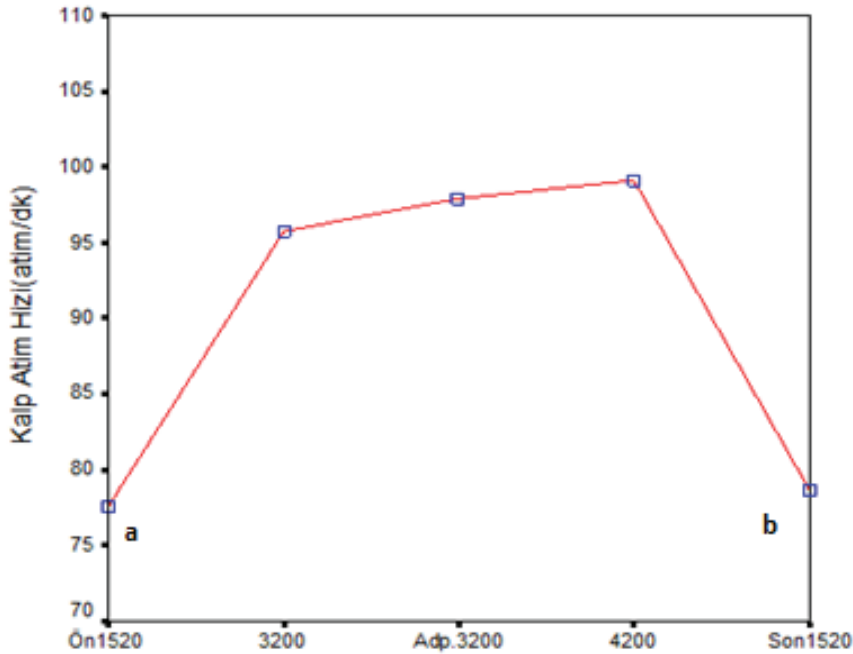
Tablo 1’de görüldüğü gibi, katılımcıların yaş ortalaması; 34,53±7,46 yıl, ağırlık ortalaması; 80,18±9,59 kg., boy

ortalaması; 181,30±4,71 cm, ve vücut yağ yüzdesi ortalaması % 19,83±6,02’dir.

Kalp atım hızı

Tekrarlı ölçümlerde ANOVA analizleri sonucunda kalp atım hızının anlamlı olarak değiştiği görülmektedir (F=3,74, p:0,012). Bonferroni pos-hoc testleri ile farklı irtifalar arasındaki anlamlılık düzeylerine baktığımızda 1.gün tırmanış öncesi

değerleriyle 2.(3200m.) gün, 3. (3200 adp.) gün ve 4. gün değerleri arasında ve 5. gün tırmanış sonrası değerleriyle 2.gün, 3.gün, ve 4. gün değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı (p<0.05) farklılıklar görülmektedir (Şekil 1).

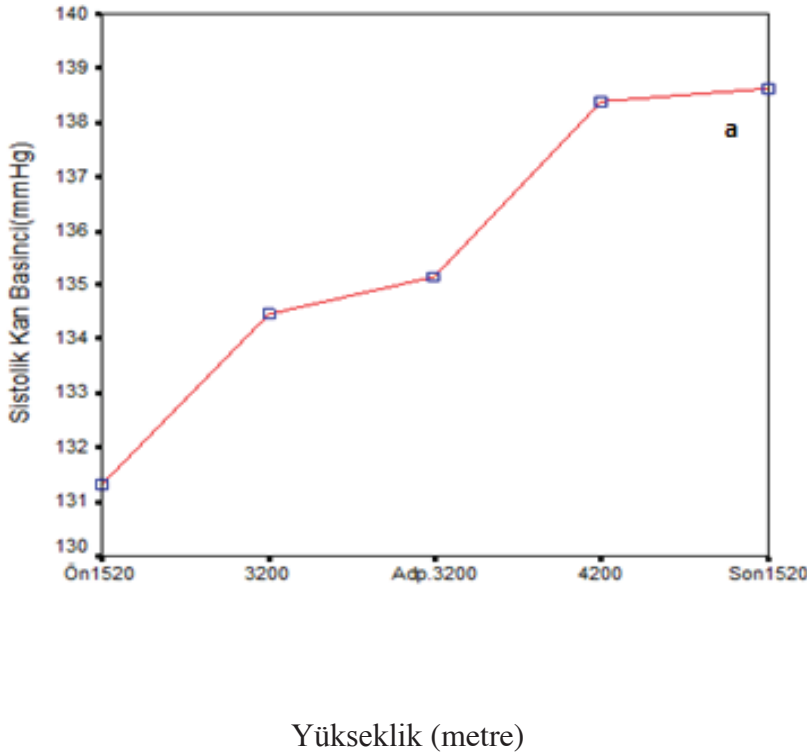

Yükseklik (metre)

Şekil 1: Kalp Atım Hızı Değerlerinin Yükseklik İle Değişimi

Her yükseklik farklı bir günü ifade eder. **a:** Ön1520 metre ile 3200 metre, Adp. 3200 metre ve 4200 metre arasında anlamlılık ($p<0.05$), **b:** Son 1520 metre ile 3200 metre, Adp. 3200 metre ve 4200 metre arasında anlamlılık ($p<0.05$).

Kan Basıncı

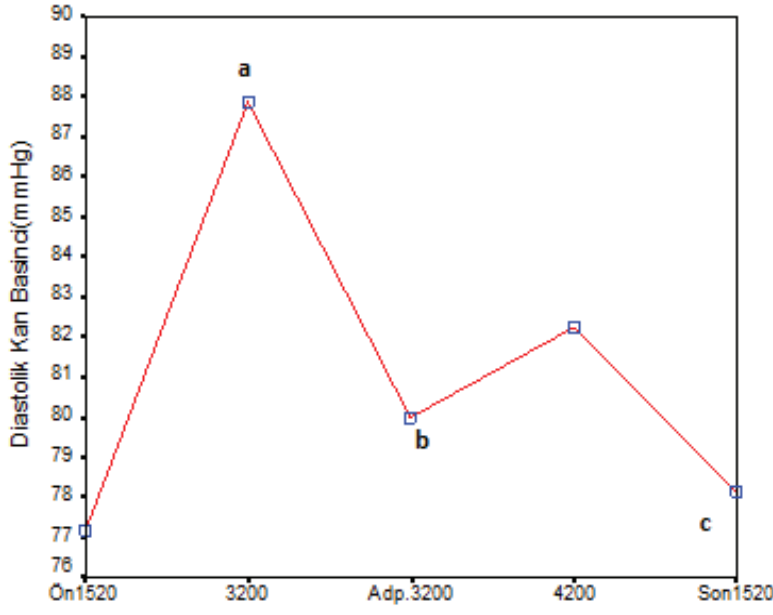

Şekil 2: Sistolik Kan Basıncı Değerlerinin Yükseklik İle Değişimi

Her yükseklik farklı bir günü ifade eder, **a:** Tırmanış öncesi (Ön1520 metre) ve tırmanış sonrası (Son 1520 metre) ölçüm değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p<0.05$).

Sistolik Kan Basıncı: Tekrarlı ölçümlerde ANOVA analizleri sonucunda sistolik kan basıncının anlamlı olarak değiştiği bulunmuştur ($F=8,241$, $p:0,000$). Bonferroni pos-hoc testleri ile farklı irtifalar arasındaki anlamlılık düzeylerine bakıldığında sadece 1. gün ve 5. gün arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Şekil 2).

Kan Basıncı: Tekrarlı ölçümlerde ANOVA analizleri sonucunda diastolik kan basıncının anlamlı olarak değiştiği bulunmuştur ($F=3,412$, $p:0,021$). Bonferroni pos-hoc testleri ile farklı irtifalar arasındaki anlamlılık düzeylerine bakıldığında 1. gün ve 3. gün diastolik kan basınçları arasında ve 2. gün ile 3. gün, 4. gün ve 5. gün arasında anlamlı farklılıklar ($p<0.05$) bulunmuştur (Şekil 3).

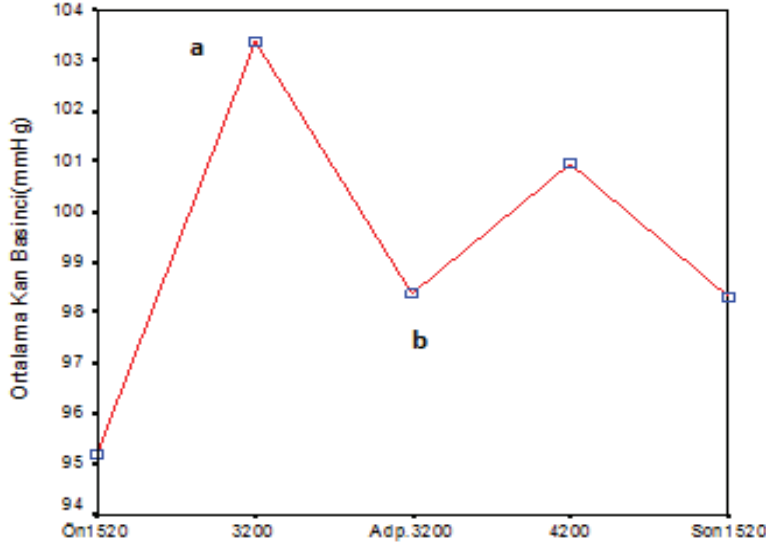

Yükseklik (metre)

Şekil 3: Diastolik Kan Basıncı Değerlerinin Yükseklik İle Değişimi

Her yükseklik farklı bir günü ifade eder. **a:** 3200 metre ile Ön1520 metre arasında anlamlılık ($p < 0.05$), **b:** Adp. 3200 metre ile Ön1520 metre arasında anlamlılık ($p < 0.05$), **c:** Son1520 metre ile 4200 metre arasında anlamlılık ($p < 0.05$).

Ortalama Kan Basıncı: Tekrarlı ölçümlerde ANOVA analizleri sonucunda ortalama kan basıncının anlamlı olarak değiştiği bulunmuştur ($F=5,152$, $p:0,000$). Bonferroni pos-hoc testleri ile farklı irtifalar arasındaki anlamlılık düzeylerine bakıldığında 1. gün ve 3. gün ortalama kan basınçları arasında ve 2. gün ile 3. gün ve 5. gün arasında anlamlı farklılıklar ($p < 0.05$) bulunmuştur (Şekil 4).

Yükseklik (metre)

Şekil 4: Ortalama kan basıncı değerlerinin yükseklik ile değişimi

Her yükseklik farklı bir günü ifade eder. **a:** 3200 metre ile Adp. 3200 metre ve 4200 metre arasında anlamlılık ($p < 0.05$), **b:** Ön 1520 metre ile Adp. 3200 metre arasında anlamlılık anlamlılık ($p < 0.05$).

TABLO 2: Deneklerin tırmanış öncesi ve tırmanış sonrası vücut ağırlıkları ve vücut yağ yüzdesi aritmetik ortalama, standart sapma ve anlamlılık düzeyleri

n=13	Ön1520 metre	Son1520 metre	Z değeri
	A.O±S.S	A.O±S.S	
Vücut ağırlığı(kg)	80,18±9,59	78,13±8,81	-2,938*
Vücut yağı yüzdesi	19,62±5,14	17,73±5,54	-3,111*

* $p < 0.05$

Tablo 2'de de görüldüğü gibi tırmanış öncesi 80,18±9,59 kg. olan vücut ağırlığı değeri tırmanış sonrasında 78,13±8,81 kg., tırmanış öncesi

%19,64±5,14 olan vücut yağ yüzdesi değeri ise tırmanış sonrası %17,73±5,54'e düşmüştür. Bu farklar istatistiksel olarak anlamlıdır (Wilcoxon iki eş testi: $p < 0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan çalışmada Avrupa'nın ve Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağına (5137m.) tırmanışın, insan vücudunda meydana getirdiği bazı fizyolojik değişikliklerin belirlenmesi ve bunlardan sakınmak için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlandı. 1520 metrede $77,53 \pm 12,47$ atım/dk. olan kalp atım hızı 3200 metreye çıkışta $95,77 \pm 18,89$ atım/dakikaya, Adp.3200 metrede $97,92 \pm 11,83$ atım/dakikaya, 4200 metreye çıkışta ise $99,15 \pm 10,73$ atım/dakikaya yükselmiştir. 1520 metre ile tüm yükseklikler arasında anlamlı farklılıklar ($p < 0.05$) olmasına rağmen en büyük fark 1520 metre ile 3200 metre arasında görülmektedir.

Vücudumuzun belirli bir hemostatik dengesi vardır ve bu denge devamlı yaşamını sürdürdüğü çevreye göre ayarlanmıştır. Alışık olmadığı yüksek irtifalara çıkışta dış basıncın değişmesinden dolayı bütün dokuların ve vücut sistemlerinin dengesi bozulur. Yüksek irtifayla orantılı olarak parsiyel oksijen basıncının düşmesinden dolayı akciğerler ile dış ortam arasındaki basınç farkı da düşer. Bu durum akciğerlerdeki Oksijen-Hemoglobin saturasyonunu düşürür ve vücudumuza yeterince oksijen alamamıza sebep olur ve dokularda hipoksik bir durum oluşur. Bununla beraber yine dış basıncın düşmesine bağlı olarak kan sıvısının bir kısmının damar dışına çıkması ile kan yoğunluğu artar. Kanını yoğunluğunun artması kan viskozitesini düşüreceğinden kalbe dönen ve dolayısıyla kalpten dokulara gönderilen kan miktarı azalacaktır. Bu durum sistemlerdeki hipoksiyanın daha da kötüleşmesine neden olur. Strese giren organizma Hipoksik durumun düzeltilmesi için birçok tepki vermektedir. Bu tepkilerden biri kalp atım hızının artırılmasıdır. Böylece dakika kan volümü (kardiyak output veya kardiyak debi) artırılarak dokuların yeterince kanlanması amaçlanır. Kalp atım hızının artmasından

hipoksinin oluşması ve kan yoğunluğunun artması sorumlu olabileceği gibi akut olarak dolaşımda katekolamin artması gibi farklı hormonal ve kimyasal tepkiler neden olabilir (Bozdoğan, 2000; Peacock, 1998; Powers ve Howley, 1996; Sönmez, 2002).

Kalp atım hızında 3200 metreye çıkışta çok büyük bir artış olmasına rağmen Adp. 3200 metre ile 4200 metrede hafif artış görülmüş ve 1520 metreye inildiğinde tırmanıştan önceki değerlerine gerilemiştir. 3200 metreden 4200 metreye çıkışta çok büyük kalp atım hızı artışlarının olmaması hipoksiye bağlı olarak miyokardın yorulmasından kaynaklanabileceği gibi 3200 metrede 2 günlük adaptasyon süresinin verilmesinden de kaynaklanabilir. Bu sonuç, yeterince adaptasyon süresi verilmesi halinde vücudun bozulan dengelerini tekrar kurabileceğini göstermektedir.

Sagawa ve ark.(1997) yaptıkları çalışmada kalp atım hızını deniz seviyesinde $60,9 \pm 3,0$ atım/dk, 3800 metrede $71,4 \pm 3,0$ atım/dk. 4300 metrede $80,4 \pm 1,3$ atım/dk. olarak ölçmüşlerdir. Tüm yükseklikler arasında anlamlı farklılıklar vardır ($p < 0.05$) . Gökdemir'in (1999) yaptığı çalışmada 13-16 yaş arasında bulunan erkek kayakçıların kalp atım hızlarını 860m. ve 1850 metrede sırasıyla; $70,00 \pm 9,80$ atım/dk ve $81,50 \pm 7,07$ atım/dk, 17-24 yaş bayan kayakçılarda ise aynı sırayla; $62,00 \pm 4,00$ atım/dk ve $70,00 \pm 4,00$ atım/dk olarak ölçmüşlerdir. Aradaki bu farklar hem erkeklerde hem de bayanlarda istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu iki çalışmanın sonuçları yaptığımız çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Kan, kalpten aort ve diğer arterlere doğru pompalandığı sırada, yani ventriküller sistol (kalbin kasılması) sırasında, kan basıncı maksimuma ulaşır ve buna sistolik kan basıncı denir. Kan, ventriküler diyastol (kalbin gevşemesi ve kanla dolması) sırasında, toplardamardan (pulmoner venden ve vena kavadan) kalbe doğru boşaldığı zaman ise, arterlerdeki basınç minimuma düşer ve buda diyastolik

kan basıncı olarak tanımlanır. İstirahat sırasındaki ortalama kan basıncı 120 mmHg, diastolik kan basıncı ise 80 mmHg'dır. Sistemik sistolik ve diastolik basınçların bir kardiyak siklus sırasındaki ortalamasına ortalama kan basıncı denir.

Kan basıncındaki değişiklikler; kardiyak debi, damar genişliği ve kan volümündeki değişikliklere göre oluşur (Sönmez, 2002). Yükseklik ile beraber kalp atım hızının ve dolayısıyla kalp volümünün değişmesine bağlı olarak kan basıncı değerlerinde de değişiklikler görülmektedir. Yapılan çalışmada ortalama Sistolik kan basıncı ortalama değerleri yükseklik ile artmasına rağmen sadece tırmanış öncesi ve sonrası değerleri arasında anlamlı ($p<0.05$) farklılıklar vardır. İlk günlerdeki Sistolik Kan Basıncının artmasından, kalp atım hızına bağlı olarak kardiyak outputun artması, kan yoğunluğunun artması ve akışkanlığının azalması sorumlu olabilir. Daha sonraki günler hipoksi miyokardın kasılmalarını zayıflatabileceğinden kalbin atım volümü ve dakika volümü düşer. Bu sebeple tırmanış sonrası Sistolik Kan Basıncının Artmasına yüksekliğe bağlı olarak eritropoitin'in salgılanmasının artması ve dolayısıyla kandaki alyuvar sayısının yükselmesi ile kan volümünün artması sebebiyet vermiş olabilir (Bozdoğan, 2000; Powers ve Howley, 1996).

Este (1991) antrenmanlı ve antrenmansız iki grupta 2752 metrede yaptığı çalışmada sistolik kan basıncı değerlerinin antrenmanlı grupta 120,8 mmHg' dan 121,5 mmHg'ya, antrenmansız grupta ise 131,00 mmHg'dan 137 mmHg'ya çıktığını rapor etmiştir.

Gökdemir (1999) yaptığı çalışmada 17-24 yaş bayan ve erkek kayakçıların 850 metre ve 1850 metrede Sistolik kan basınçlarını sırasıyla erkeklerde; 101,67±2,58 mmHg ve 113,56±8,29 mmHg bulunurken, bayanlarda aynı sırayla; 97,50±5,00 mmHg ve 110,00±8,17

mmHg bulmuştur. Erkek ve bayanlarda yüksekliğe bağlı artan sistolik kan basıncı farkları anlamlı ($p<0.05$) bulunmuştur. Bu çalışmalar, yapılan araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Diyastolik kan basıncı değerlerine baktığımızda tırmanışın ilk günü 3200 metreye çıkışta ani bir artış yapmakta ($p<0.05$) ve adaptasyon gününde hızlı bir iniş ($p<0.05$) yapmaktadır. Tırmanışın 3. günü 4200 metrede tekrar bir artış ($p<0.05$) görülmekle beraber tırmanış sona erdiğinde diyastolik kan basıncı normal değerlerine inmiştir (3200 metreye göre anlamlı ($p<0.05$)). Yüksekliğe çıkılan ilk gün diyastolik kan basıncı büyük bir artış yapmış olmasına rağmen ikinci gün bu değer düşmüştür. İlk gündeki artış kalp atım hızının artışına bağlı olarak kardiyak outputun artmasından, 3200 metrede adaptasyon sürecindeki iniş ise kalp kasının yorgunluğuna bağlı olarak kardiyak outputun düşmeye başlamasından ve dokuların daha iyi kanlanabilmesi için damarlarda meydana gelen vazodilatasyondan dolayı kaynaklanmış olabilir (Peacock, 1998).

Moret (1985) yüksek irtifanın arteriyel çevre direncini düşürdüğünü, meydana gelen bu durumun dokuların daha iyi kanlanmasını sağladığını ve yükseltilmiş olan tansiyonu düşürebileceğini belirtmiştir. Gökdemir (1999) yaptığı çalışmada 17-24 yaş bayan ve erkek kayakçıların 850 metre ve 1850 metrede diyastolik kan basınçlarını sırasıyla erkeklerde; 60,83±6,65 mmHg ve 73,33±8,16 mmHg bulunurken, bayanlarda aynı sırayla; 63,75±7,50 mmHg ve 73,75±9,46 mmHg bulmuştur. Erkek ve bayanlarda yüksekliğe bağlı olarak artan diyastolik kan basıncı farkları anlamlı ($p<0.05$) bulunmuştur. Este (1991) antrenmanlı ve antrenmansız iki grupta 2752 metrede yaptığı çalışmada diyastolik kan basıncının antrenmanlılarda 74,5 mmHg' dan 80,1 mmHg'ya,

antrenmansızlarda ise 88,3'den 94,7 mmHg'ya çıktığını rapor etmiştir. Bu çalışmalar bizim araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Ortalama kan basıncı değerlerine baktığımızda diastolik kan basıncı değerleriyle paralellik gösterdiğini görüyoruz. Ortalama kan basıncının önemi, sistemik dolaşımdaki kan akış oranını belirlemesidir. Bulgularda görüldüğü gibi kan akımı arttıkça diastolik kan basıncında artış göstermiştir. Sagawa ve ark. (1997) yaptıkları çalışmada deniz seviyesinde 83,6±3,3 mmHg olan ortalama kan basıncı, 3800 metrede 86,7±2,7 mmHg, 4300 metrede ise 83,9±3,5 mmHg olarak ölçmüşlerdir. Görüldüğü gibi 3800 değerleri 4300 değerlerinden düşüktür ve bu sonuç bizim bulgularımızı desteklemektedir.

Vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesi değerlerini incelediğimizde tırmanış öncesi 80,18±9,59 kg. olan vücut ağırlığı değeri tırmanış sonrasında 78,13±8,81 kg' a düşmüştür. Aynı şekilde tırmanış öncesi %19,64±5,14 olan vücut yağ yüzdesi değeri tırmanış sonrası %17,73±5,54'e düşmüştür. Bu düşüşler istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05). Görüldüğü gibi vücut ağırlığında yaklaşık olarak 2 kg'lık, vücut yağ yüzdesinde ise %2'lik bir düşüş

meydana gelmiştir. Tırmanış esnasında zirve günü 11-12 saat, diğer günler ortalama 2,5-3 saat yürüyüş yapılmıştır. Bununla birlikte iştah azalması, hiperventilasyona bağlı olarak solunumla ve idrarla vücuttan fazla miktarda sıvı kaybının artması ve yüksekliğe bağlı olarak yukarıda tartıştığımız tüm faktörler nedeniyle metabolizma hızının artması vücut yağ yüzdesinin ve vücut ağırlığının azalmasına sebep olmuş olabilir.

Yapılan çalışmanın bulgularından da anlaşılacağı gibi beden yüksek irtifaya gösterdiği tepki ve uyumlar egzersize gösterilen tepki ve uyumlarla benzerlikler göstermektedir.

Sonuç olarak; yaptığımız çalışmanın verilerine dayanarak yüksek irtifa ile orantılı olarak kalp atım hızının ve kan basıncı değerlerinin arttığını ve bir üst yüksekliğe çıkılmadan vücuda yeterli adaptasyon süresi verilmesi halinde bu artışların oranlarının azaltılabileceğini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

1. **Açıkada C, Ergen E. (1990).** “Bilim ve Spor” s: 196-197, Ankara.
2. **Akgün N. (1994)** “Egzersiz ve Spor Fizyolojisi” 5. Baskı s: 102-113, İzmir.
3. **Barry P.W, Pollard A.J, (2003)** “Altitude Illness” BMJ, 326-919.
4. **Bozdoğan Ö. (2000).** “Fizyoloji” s: 221-230, Palme Yayıncılık, Ankara.
5. **Este D, Mantovan, R, Martino A, (1991).** “The Behavior of the Arterial Pressure Rest and Under Exertion in Normotensive and Hypertensive Subjects Exposed to Acute Hypoxia at a Median Altitude”. G. Hal. Cardiol. Jon: 21(6) 643-649.
6. **Gökdemir K. (1999).** “Yüksek İrtifanın Bayan ve Erkek Kayakçıların Bazı Fizyolojik Parametreleri Üzerine Akut Etkisi” Spor Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı: 3.
7. **Karasar N. (2000).** “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” 10 Baskı Nobel Yayını, s: 75-86 Ankara.
8. **Lipsitz L.A, Hashimoto F, Lubowsky L.P, Mietus J, Moody G.B, Appenzeller O, Goldberger A.L. (1995).** “Heart Rate and Respiratory Rhythm Dynamics on Ascent to High Altitude” British Heart Journal, Vol 74, 390-396.
9. **Moret P. (1985).** “Myocardial Metabolism; Acute and Chronic Adaptation to Hypoxia” Medicine of Sports and Science, 19, 48-63.
10. **Peacock J.A, (1998).** “Oxygen at High Altitude” BMJ, 317: 1063-1066.
11. **Powers Scott K, Howley Edward T. (1996).** “Exercise Physiology” Exercise and the Environment, Third Edition, s: 443.
12. **Sagawa S, Torii R, Nagaya K, Wada F, Endo Y, Shiraki K. (1995).** “Carotid Baroreflex Control of Heart Rate During Acute Exposure to Simulated Altitudes of 3,800 M and 4,300 M” Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol 273: Vol. 273, Issue 4, R1219-R1223.
13. **Shlim D.R, Gallie J, (1992)** “The Causes of Death Among Trekkers in Nepal” Int J Sports Med. Okt; 13 Suppl:S74-6.
14. **Tiryaki Sönmez G. (2002).** “Egzersiz ve Spor Fizyolojisi” s: 170-171 Bolu 2002.
15. **Ziaee V, Yunesian M, Ahmedinejad Z, Halabachi F, Kordi R, Alizadeh R, Afsharjoo HR. (2003).** “Acute Mountain Sickness in Iranian Trekkers Around Mount Damavand (5671) in Iran. Wilderness Environ Med. Winter; 14(4): 214-9.

ANTİK OYUNLARDA BİR OLİMPİYAT ŞAMPİYONU: KARIALI (CARIA) MELANKOMAS

Mustafa Yaşar ŞAHİN¹, H. Mehmet TUNÇKOL²

¹Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara. e-mail: mysahin@gazi.edu.tr

²Karadeniz Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Trabzon.

ÖZET

Anadolu, 10 binyıl öncesine Neolitik dönemden başlayarak, pek çok kavimlerin yerleştiği, çeşitli uygarlıkların kurulduğu, zengin kültür hazinesine sahip olan bir yerdir. Bu hazinenin önemli bir unsuru da sportif faaliyetlerdir. Bu yönüyle Anadolu gerek sportif alanlar gerekse sporcu kişilerin varlığıyla da tarihsel açıdan önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmanın amacı; M.Ö.49'da Antik Olimpiyatlarda Boks branşında şampiyon olan Anadolu medeniyetlerinden Kariyalı (Caria) Melankomas hakkındaki bilgilerin yerli literatüre kazandırılması ve olimpiik kültüre katkı sağlamaktır. Çalışmada literatüre dayalı tarama metodu kullanılmıştır.

Elde edilen bilgiler ışığında, Anadolu coğrafyasında yetişen sporcuların Antik olimpiyatlara katılıp önemli başarılar elde ettiği ve günümüzde olimpiik kültür içerisinde önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir. Ancak bunlara dair bilgilerin oldukça kısıtlı olduğu ve günümüze kadar gelen arkeolojik bulguların yeterince iyi korunamadığı tespit edilmiştir. Örneğin Zeugma gibi maddi medeniyetin mirascısı olarak kabul edilen ülkemizde, kültürel bir miras olarak da antik döneme ait sporcuların ve sportif kültürün benimsenmesi gerekmektedir, ancak Olimpiik hareketin önderi konumundaki TMOK'un ve özellikle spor bilimi insanlarının bu konulara yönelik farkındalıklarının ve çalışmalarının yok denecek kadar az olması oldukça düşündürücüdür.

Anahtar Kelimeler: Antik Olimpiyatlar, Anadolu, Melankomas.

AN OLYMPIC CHAMPION OF ANCIENT GAMES: MELANKOMAS OF CARIA

ABSTRACT

Anatolia where many nations settled down since Neolithic period, 10 thousand years ago has a substantial cultural prosperity. An important element of this prosperity is sportive activities. In this scope, Anatolia has a significant historical place with sportive areas and presence of athletes. This study aims to contribute to Olympic culture and local literature with information about Melankomas of Caria who was a box champion in Ancient Olympics in 49 BC. In this study, literature-based review method was used.

In light of the obtained information, it is seen that Anatolian athletes achieved great successes in ancient Olympics and have an important place in Olympic culture today. However it was found that information in this issue is very limited and ancient archeological findings were not protected well enough. For example, in Turkey which is regarded as inheritor of physical civilization such as Zeugma, ancient athletes and sportive cultures should be adopted as a cultural inheritance as well, however, it is quite intriguing that there is scarcely any activity and awareness of especially sport scientists and Turkish National Olympic Committee which is the leader of Olympic movement in Turkey.

Key Words: Ancient Olympics, Anatolia, Melankomas.

GİRİŞ

Günümüzde her devletin kültürel mirasının o devletin ulusal kimliğinin belirlenmesinde önemli bir etken olduğu büyük ölçüde kabul görmektedir (Kürüm, 2005). Kültür varlıklarının bulunduğu yerde bırakılarak korunması gerektiği bilinci, UNESCO'nun denetiminde hazırlanan savaş zamanı kültürel mirasın korunmasına yönelik hükümler olan La Haye Sözleşmesi'nin (1954) imzalanmasıyla uluslararası hukuktaki yerini almıştır. 1970 yılında taşınır kültürel mirasın yasadışı ticaretinin engellenmesi sözleşmeleri, Dünya Mirası Sözleşmesi ve çeşitli tarihlerde yinelenen Avrupa Mimari Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşmeler gibi yasal düzenlemelerle kültürel varlıkların korunması ve tanıtılmasına yönelik birçok uluslararası düzenlemeler yapılmıştır (Kürüm, 2005), (Madran ve Özgönül, 2005), (Başlar, 2011).

Kültürel kimlik her ulusun, her topluluğun geçmişinden yararlanmaya, kendine özgü nitelikleri ile uyumlu dış etkilere açık olmaya ve böylece kendini yaratma sürecini sürdürmeye özendirerek, insanoğlunun gelişme olanaklarını arttıran uyarıcı bir zenginliktir. Birçok devlet ilerlemelerini kültürel kimliklerinin gelişmesiyle doğru orantılı olduğunu anlamış durumdadır. Tarih boyunca

yaratılan eserler kültürel kimlik kavramının mirasıdır (Kürüm, 2005).

Kültürel miras açısından çok zengin bir konumda olan Anadolu tarih boyunca birçok medeniyetin beşiği olmuştur. Bu yönüyle ele alındığında Anadolu'daki Türk kültürünü bir Anadolu sentezi olarak da ifade edebiliriz (Özer, 2007). Öyle ki kendisinden öncekilerin birikimlerini alan, kendindeki öz ile birlikte özümleyen ve yeni bir oluşumu ortaya koyan bir kültür özelliği taşımaktadır. Zaten kendisinden önceki ve çağdaşı kültür ya da uygarlıklardan etkilenmiş olmayan hiçbir ulusal ya da yöresel kültür de bulunmamaktadır. Bu nedenle yeni kültürler, eskilerin üzerine kurularak onların mirasçısı olmaktadır. Türk milleti ve onun kültürü bu topraklarda gelişmiş bütün kültürlerin varisidir (Yıldırım, 1998), (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005). MÖ 3 binden itibaren Türk dili konuşan kabilelerin Kafkasya üzerinden Doğu Anadolu'ya gelişlerine ilişkin arkeolojik belgeler üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Bulumaç Hüyük kazısındaki ele geçen bir heykelcik süreci içinde bu düşünceler ortaya atılmıştır). Erzurum'un Pasinler ilçesi yakınlarındaki Bulumaç Höyük kazısında ele geçen MÖ 1500 yıllarına ait yumurta büyüklüğünde insan başı heykelciği ele geçmiştir. Bulunan heykelciğin Prototürk'lere ait olduğu tez olarak ortaya konmuştur. Bu tez doğru ise

Türklerin Anadolu'daki geçmişi 3500 yıllıktır.

Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Anadolu, M.Ö. 10 000'lerden bu yana değişik uygarlıklara yurt olmuş, doğal çevresi zengin, köklü kültür birikimine sahip özellikli yerleşmeler bütünüdür. Tarihin çeşitli dönemlerinde var olan farklı kültürler, Anadolu'daki kültür birikimi ile kaynaşp, yeni sentezler oluşturarak benzersiz bir çeşitlilik ve zenginlik yaratmıştır. Kültürel miras olarak adlandırdığımız ve Anadolu'nun binlerce yıllık yaşam biçimi ve geleneklerinin yansıması olan bu değerler, Anadolu'nun özgün kültür mozaiğini oluşturmaktadır (Erdoğan, 1996).

Bununla birlikte Anadolu'daki kültürel miras Avrupa'daki medeniyetlerinde gelişmesine öncülük etmiştir. Fletcher (1987)'e göre; Lydia, Karia, Lykia Uygarlıkları (MÖ 750–300) döneminde kolonadlı yol ve yapılar bir anlamda Yunan dönemine geçiş niteliği taşımış ve bu Yunan uygarlığının kentsel gelişiminin temelini oluşturmuştur (Yiğit ve Türel 2006).

İfade etmeye çalıştığımız yönüyle özellikle Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını kapsayan bu coğrafya, çok eski devirlerden beri pek çok kavimlerin yerleştiği, çeşitli uygarlıkların kurulduğu ve bu nedenlerle gerçek kültür ve uygarlık hazinesine sahip

olan bir toprak parçasıdır. Bu hazinenin önemli bir unsuru da sportif faaliyetlerdir (Şar S 2005). Dürüşken'nin (2012) şiirsel anlatımıyla “daha nicelerinin de bu topraklar altında beklediği varsayıldığında, özellikle Assos'un, Pergamon'un, Priene'nin, Miletos'un, Ephesos'un, Stratonikeia'nın, Perge'nin, Tarsos'un ve bunlar gibi Gymnasion sahibi kentlerin zamanında spor heyecanını bütün zerreleriyle yaşadığını, nice müsabakaya, festivale ev sahipliği ettiğini hayal etmek ve Gymnasion'ların yanı sıra, heykeller, paralar, yazıtlar ve benzerleri gibi başka türde arkeolojik buluntular sayesinde bu topraklarda yaşayan insanların Antikçağ eğitiminin vazgeçilmezi olan spor geleneğine gönülden sahip çıktıklarına inanmak hiçde zor olmayacaktır” (Dürüşken, 2012).

Bu bilgilerden hareketle araştırmada Türkiye'de az bilinen ancak antik olimpiyatlardan günümüze, olimpik hareket içerisinde çok önemli bir yere sahip olan Melankomas'ın sportif kişiliğinin incelenmesi ve yaşadığı medeniyetin sportif yönünün belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Gerçekleştirilen bu çalışmada, verilerin toplanması amacıyla “alan yazın taraması” yapılmıştır. Bu amaçla ulusal ve uluslararası; çeşitli kütüphanelerde, dergilerde, kitaplarda ve kurumlarda konuya ilişkin kaynaklar taranarak, ayrıca elde edilen verilerin bir bölümünün çevirisi yapılarak çalışmada kullanılmıştır.

KARIA (CARIA)

Anadolu’daki uygarlık merkezlerinden birisi olan “Karia”, günümüzde coğrafi açıdan; Aydın ilinin, Menderes güneyinde kalan parçası; Denizli ilinin, Babadağ güneyinde ve Kızılhisar-Acıpayam Ovasının batısında kalan parçası ve Muğla ilini (Fethiye parçası hariç) tümünü kapsamaktaydı. Küçük Asya’nın güneybatı bölgesi olan Karia; karadan doğu ve güneydoğuda Lykia ve Frigyalıların, kuzeyde ise Lydia ve İonialıların komşularıydılar. (Sevin, 2001), (Umar, 1999)

Karialıların kim oldukları, nereden ve ne zaman geldikleri konusunda kesin ve net bir bilgi olmamakla birlikte antikçağ yazarları bu konuda çeşitli fikirler ileri sürmüşlerdir. Genel kanıya göre Karia bölgesi ve Karialılar adlarını, kökenleri henüz tam olarak tespit edilmemiş Kar’lardan geldiği şeklindedir. M.Ö. II. Bin yılın ikinci yarısına ait Hitit ve Mısır metinlerinde olasılıkla Karkışa ya da

Karkışa; M.Ö. I. Bin yılın Pers kayıtlarında ise Karka olarak geçen, Karialılar MÖ 2. Binyılın sonlarından itibaren güneybatı Anadolu’da varlıkları bilinmektedir. Başkentleri başlangıçta Mylasa’da (Milas) iken, MÖ 4. yy’da Mausolus tarafından Halikarnas’a (Bodrum) taşınmış, ancak Mylasa önemini korumuştur (Özer, 2007), (Arıhan, 2007).

Diğer taraftan Karialıların kökeni, nereden geldikleri ve Leleglerle olan ilişkileri hala tartışılmaktadır. Thukydides tahminen M.Ö. 465 - 395 yılları arasında yaşamış Atinalı tarihçi ve komutandır. Hemen hemen Herodotos’un çağdaşı olan yazar Peloponnesos Savaşları’nın nedenlerini, savaş alanlarını ve savaşla ilgili resmi belgeleri değerlendirdiği bir eser oluşturmuştur. Thukydides eserinde Karialıların adalı bir kavim olduğunu, adalarda korsanlık yaptıklarını, anakaraya Minos tarafından gönderildiklerini ifade etmekte ve Delos’taki Karia mezarlarına değinmektedir, Bununla birlikte Strabon’a göre, bugün M.Ö. 3. bin yıl halkları olarak bilinen Karlarla Lelegler aynı halk değildi, Strabon’dan farklı olarak ise Herodotos; Karialıları Minos egemenliğinde Lelegler olarak nitelendirmektedir (Özer, 2007), (Arıhan, 2007), (Taşdöner, 2008).

Ancak literatürde genel olarak, Antik çağda Karialılar ve Lelegler arasındaki ilişkiye özel bir ilgi gösterildiği açıktır. Antik kaynaklarda bazen bunlar iki

ayrı halk olarak, bazen de aynı halkın farklı isimleri olarak bahsedilir (Baldoni vd 2004)

Karialıların kökeni konusunda farklı görüşler olmakla birlikte, Antik çağda Yunan inancına göre Karialıların Ege adalarından Asia'ya göç ettiklerine inanılırken, yapılan araştırmalarda Karialılar karada yaşamış olduklarına inanıyorlardı. Bazı benzer davranışlar olmakla birlikte, yemekleri kadınlardan ayrı yemeleri gibi bir çok farklı yaşam şekilleri mevcuttur, ayrıca Karia da bulunan yazıtların az ve parçalı olması Yunancadan farklı olan bu dilin çözülmesini ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır (Bean, 1987). Karia tarih çağı, baba yönünden Karia halkı soyundan ama annesi Helen soyundan olan Halicarnassus/Bodrum'lu Heredotos'un tarihiyle başlar (Umar, 1999).

Anadolu'nun bu en bakir ve hakkettiğinden az araştırılan yazısı henüz çözülmemiş, bu nedenle de incelenmesi çok zor olan Karia uygarlığı MÖ 4. yy.da Antik dünyanın Yedi Harikası"ndan biri olarakta nitelendirilen Maussolleion gibi oldukça önemli bir mezar anıtı inşa edebilmiş ve bu mimari becerileri spor alanlarına da yansımıştır (Baran, 2010), (Küçükören,2010). 2000'li yıllarda yapılan Leodikia ve Mangesia kazılarında ortaya çıkarılan stadyumlarda, Anadolu'daki kentlerde spora ne kadar önem verildiğini

göstermektedir. Ayrıca Anadolu'da bulunan bu antik stadyumlara dünya çapında özel ilgi gösterilmiştir. Kenan ERİM tarafından Aphrodisias kazısında bulunan stadyum, 1987 yılında UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası listesine girmiştir. Anadolu'daki stadyumların en iyi korunmuş örneklerinden ve dünyanın en önemli antik yapılarından olan stadyum; 262 metre uzunluk, 50 metre genişlikte ve yaklaşık 30000 seyirci kapasitesine sahiptir, 1. veya 2. yüzyılda yapıldığı kabul edilmektedir. Stadyumla ilgili özellikle; R.R.R. Smith Proje Direktörlüğünde New York Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü ve Oxford Üniversitesi arkeoloji bölümü öncülüğünde birçok arkeolojik kazılar yapılmış ve bu kazıların sonuçları yayınlanarak literatürdeki yerini almıştır (URL 1, 2012), (URL 2, 2012).

Arkeolojik açıdan dünyanın en özel yerlerinden biri olan bu stadyum, şehrin kuzeybatı kesiminde, doğu-batı yönünde uzanır. Stadyumun kuzey tarafta ve orta bir yerde kraliyet locası inşa edilmiştir. Stadyumun doğu tarafına daha yakın kısmında da bir hakem yeri mevcuttur. Kentteki şenlikler kapsamında yer alan çeşitli yarışmalar ve atletik (sportif) oyunlar hep stadyumda düzenlenirdir (Saltuk, 1995).

Bu yönüyle Karia uygarlığı, gerek aynı gün içerisinde 3 tane yarış kazanan

atleti “Polites” gibi sporcuları açısından, gerekse kentlerindeki stadyumlarla önemli sportif merkezlerden biridir. Karia'nın yetiştirdiği en önemli sporcu ise antik olimpiyatların efsane şampiyonu olarak IOC tarafından tanınan Melankomas'tır.

MELANKOMAS

Olimpik Oyunların tarihi boyunca birçok harika sporcu, stadyumlar ve hipodromlar gibi Olimpiyatların kutsal alanlarında kalabalıkları coşturup büyük başarılar elde ederek mücadele etmiştir. Ölmelerine rağmen bu sporcuların başarıları onları ölümsüzleştirmiştir. Olimpiyatların kutsal vadisinde izlerini bırakan sporcular, başarılarıyla efsane haline gelmiş, sporlarından daha ön plana çıkmışlardır (URL 3, 2012). Günümüzde Olimpik hareket içerisinde hala saygınlık ve hayranlık duyulan bu gerçek kahramanlardan biride Karia'lı Melankomasdır.

Melankomas, Yunanlıların küçük Asya dediği, bugün Türkiye sınırları içindeki Karia'dandır. İyi bir görünüme sahip, yakışıklı ve cesurdu. Cesaretini kanıtlamak için sporu, bu onurlu ve zorlu yolu seçmişti. 207.Olimpiyat Oyunları'nın Boks branşındaki şampiyonudur. Onun boks stili savunma üzerinedi, kendini diğer boksörlerin darbelerinden korur ve onların hücumlarını savuştururdu. Bu eşsiz stil ile güç ve dayanıklılık karışımı ona

duyulan hayranlığı artırmıştır. Her zaman rakibinin gayretlerini boşa çıkartır ve sabırsızlanmalarına sebep olurdu. Şüphesiz onun başarısı çok ve titiz çalışmasına bağlıydı, diğer sporculardan çok daha fazla çalışırdı. Melankomas genç yaşta ölmesine rağmen adı çarpıcı boks yetenekleriyle birlikte sonsuza kadar yaşayacaktır (URL 4, 2012).

Yunan yazar Dio Chrysostomus, Melankomas'ın fiziksel gücünün ve güzel bir vücuda sahip olmasının ötesinde cesareti, yiğitliği, kendine özgünlüğü ve hiç yenilgiye uğramayan bir talihi olması gibi özelliklere dikkat çekmiştir. Bu boksör, Achilles ya da Theseus'un bile sahip olmadığı özelliklerle onlara üstün gelebilecek biridir. Dio Melankomas'ı yazarken ondan çoğu kez onu “en güzel insan (kallistos)” diye karakterize etmiştir, bu tarifte hem içsel hem de dışsal güzellik kastedilmektedir. Bir insan böylesi bir güzelliğe ancak spor yaparak ulaşabilir (Kertész, 2009).

Bu yönüyle Melankomasın sporculuğundan ziyade karakteristik yapısı ve onun şekillendirdiği sportif stili ile tarihi iz bıraktığı söylenebilir. İlgili literatürde melankomasın bu özelliklerine dikkat çekilmektedir. Örneğin Poliakoff, (1984) “*Bu muhteşem sporcu ve onun rakibine kollarını uzatarak rakibinin yorgunluktan tükenene kadar çok fazla yumruk atmadan beklemeye dayalı boks*

stiline dair eski kayıtlarda çok az ize rastlanmaktadır. Eğer öyleyse gerçekte Melankomas pagan sporcu ahlakının belirttiği gibi kendine son derece hâkim bir kahramandır". Şeklinde yazmıştır. Ayrıca Melankomas'ın çok cesur ve güzel bir erkek olduğu, kendini dizginleyen ve ılımlı bir yapısı olduğu da bu kaynaklarda belirtilmiştir (Poliakoff, 1984).

Dio Melankomas'ın antrenman ve müsabaka metoduyla ilgili de şunları yazmıştır: boks onun uzmanlık alanıdır, çok sert ve dikkatli çalışır, yorulmadan çalışarak diğerlerinin ulaşabileceğinin çok ötesine giderdi. Öyle ki iki gün boyunca ellerini hiç indirmeden veya mola vermeden çalışabilirdi. Böylelikle müsabakalarda rakiplerini pes etmeye zorlardı (Kertész, 2009).

Melankomasın antrenman şekli ve felsefesi, kendisine sanatsal olarak ifade edilen sportif bir tavır kazandırmıştır ve onun tarzı seyirciyi coşturmuştur. Hareketleri kolay, özgür ve doğaldır. Sadece kollarını hareket ettirerek rakibinin ataklarından kendini korumuştur. Müsabaka esnasındaki hareketleri zarafet ve değişmez bir uyum içindeydi. Melankomas incelik ve mükemmellik ile dövüştü. Bütün rakipleri onun karşısında titrer, sinirlenir, kontrollerini kaybeder ve sonunda yenilmeden önce sabun köpüğü gibi olup tükenirlerdi. Kesin olan şu ki eğer rakipleri o kadar çaba harcasalar dahi

Melankomas'a dokunamazlardı (Paleologos, 1974).

Dio'ya göre Melankomas, başarı ve insani değerler bakımından takdire değer bir noktaya gelmiştir. Mükemmel insanın kalitesinin sportif aktiviteler ile ifade dileyebileceği tezi Dio'nun Melankomas'ın babasını verdiği örnekle desteklenebilir. Bu adam; "bütün diğer adamlar arasında dürüstçe yetenekleriyle göze çarpan-ruh asilliği ve fiziksel güce sahiptir, bu Olimpiyat ve diğer müsabakalarda kazandığı zaferlerle ispatlanmıştır" (Kertész, 2009).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'de, olimpiyat tarihi içerisinde önemli yere sahip Melankomas'ı, hayranlık ve saygı duyulan sporcular profilinde göstermekte ve özel bir önem atfetmektedir (IOC Factsheet, 2012), (IOC, 2002).

SONUÇ

MÖ 49'da Antik Olimpiyatlarda Boks branşında şampiyon olan, Kariyalı Melankomas hakkındaki bilgilerin literatüre kazandırılması ve ülkemizdeki "Olimpizm" düşüncesine katkı sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmada, Anadolu coğrafyasında yetişen sporcuların Antik Oyunlara katıldığı, bunlara dair bilgilerin oldukça kısıtlı olduğu ve günümüze kadar ulaşan arkeolojik bulguların yeterince iyi korunamadığı söylenebilir.

Ayrıca antik dönemde sporun sosyal hayat içerisinde çok önemli bir yere sahip olduğu da görülmektedir. Sözelimi Arkaik ve Klasik Dönemden itibaren ödül amphoraları ve kylix üzerinde dinlenen ve pozisyon alan figürel anlatımları olan boksörler yer alır. Özellikle Roma Döneminde güreş ve boks yapan gençler imparatorların beğenisi kazanırlardı. Bu açıdan bakıldığında Karia bölgesinde de spora verilen değer, bugün hala kalıntılarını koruyan ve dünyanın en önemli antik stadyumları arasında gösterilen yapıdan anlaşılmaktadır.

Karia medeniyetinde döneminin önemli bir sportif unsuru olarak; *“Karialı Melankomas’ın zaferi, hiç yumruk yemeyen boksör olarak sonsuza kadar devam edecektir çünkü tanrılar onu koruma altına almışlardır”* (Paleologos, 1974) sözleriyle yüceltilen Melankomas, tarihsel birçok çalışmaya konu olmuş ve Anadolu kültürünü simgeleyen bir çok maddi buluntuda (kabartma, tabak, vazo gibi) resmedilmiştir.

Kendinden önceki medeniyetlerin mirasçısı olarak kabul edilen Türkiye’de, kültürel bir miras olarak antik döneme ait sporcuların ve sportif kültürün benimsenmesi gerekmektedir, çünkü birçok yazılı ve görsel kaynaktan Karia Anadolu içinde bir bölge olarak bilinmektedir. Melankomas’ın anlatıldığı

eserlerde yaşadığı yer olarak Karia bölgesi ön plana çıkmıştır.

Günümüzde de Uluslararası sporun en büyük örgütü olan IOC’de Melankomas ve çok az sayıdaki sporcuyu; *“Olimpiyatların kutsal vadisinde izlerini bırakan sporcular, başarılarıyla efsane haline gelmiş, sporlarından daha ön plana çıkmışlardır”* sözleriyle yüceltmektedir. Ülkemizde Olimpik hareketin önderi konumundaki TMOK’un stratejik planındaki “ulusumuzu tanıtmak, halkımıza olimpizm ruhunu aşılama”, hedefine destek verecek unsurlardan biri de, antik dönemden günümüze kadar gelen sportif alanlar, yarışmalar ve Melankomas gibi tarihe iz bırakmış sporculardır.

Bununla birlikte Milli Olimpiyat Komitesinin ve bölgede yer alan BESYO’ların “Aphrodisias-Laodikeia Uluslararası Gençlik, Spor, Kültür ve Sanat Festivali” dışında bu konuda çalışmalarının bulunmadığı görülmektedir. Örneğin Zeugma gibi maddi medeniyetin mirasçısı olarak kabul edilen ülkemizde, kültürel bir miras olarak da antik döneme ait sporcuların ve sportif kültürün benimsenmesi gerekmektedir. Ancak spor bilimi insanların, resmi ve gönüllü/bağımsız spor kurumlarının bu konulara yönelik farkındalıklarının ve çalışmalarının yoğunlaşmasının gerektiği göze çarpmaktadır. Sözelimi İstanbul şehrinin olimpiyat adaylığı süresince

yürütülen çalışmalarda Melankomas gibi olimpik değerler neredeyse yok sayılmıştır.

Sonuç olarak; Yapılan kaçak kazılar sırasında oraya çıkarılan ve Anadolu'nun en büyük arkeolojik keşfi olarak nitelendirilen (Aslan, 2013) MÖ 4. yy'a ait Hekatomnos'un mezarı Karia kentinin zenginliğini göz önüne koymaktadır. Karia'da yapılan kazılarda antik kentlerin hemen hemen hepsinde stadyumlar yer almaktadır dolayısıyla bu bölge sportif araştırmalar ve değerler

açısından önemli bir yere sahiptir ancak gerekli ilgiyi ne yazık ki görememiştir.

Her ne kadar MÖ 7.yy'da Aiol göçleriyle Anadolu'ya gelen kavimler Hellen kültüründen olsa da Anadolu'daki yerli kültürlerle kaynaşmıştır. Sonuçta Melankomos'u Anadolu'ya bir boksör olarak tanımlamak geçerli bir tez olacaktır.

KAYNAKLAR

1. **Alkış S, Oğuzoğlu Y.** Ülkemiz Koşullarında Tarihi Çevre Eğitiminin Önemi ve Gerekliğini Arttıran Etkenler. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005; 18(2): 347-361.
2. **Arihan S.K.** Karia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri (Yüksek Lisans). Ankara: Ankara Üniversitesi; 2007.
3. **Arslan A.** Mylasa'dan Halikarnassos'a Hekatomnidler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2013;6(25): 47-57
4. **Baldoni D, Franco C, Belli P, Berti F.** Karia'da Bir Liman Kenti İlasos. Ergin G (çev). İstanbul: Homer Yayınevi, 2004.
5. **Baran A.** Hekatomnidler Öncesinde Karia Mimarisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları: 262, 2010.
6. **Başlar K.** Kırkinci Yılında Dünya Mirası Sözleşmesi (1972-2012). Uluslararası Hukuk ve Politika, 2011;7(27): 25-52.
7. **Bean G.E, Karia. Akgüç B. (Çev).** İstanbul: Cem Yayınları, 1987.
8. **Dürüşken Ç.** Asia Minor'da Olimpiyat Ruhu. İn: Yıldırım İ, Gültekin T (ed). Anadolu Uygarlıklarında Spor. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi, 2012:70-85.
9. **Erdoğan E.** Anadolu Avluları Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi; 1996.
10. **IOC Factsheet.** The Olympic Games of Antiquity, 2012; 15 May: 1-3. Erişim Tarihi;10.09.2012.http://www.olympic.org/Documents/Reference_documents_Factsheets/The_Olympic_Games_of_the_Antiquity.pdf
11. **IOC.** The Olympic Games in Ancient Greece. Lausanne: Olympic Museum and Studies Centre, 2002.
12. **Kertész I.** Herodotus and Dio Chrysostomus: Parity, Disparity and Points of View on Sport. International Quarterly of Sport Science, 2009; 4: 28-40.
13. **Küçükveren C.C.** Ege'de Bir Anadolu Uygarlığı KARİA. İstanbul: Ekin Yayın, 2010.
14. **Kürüm N.** Uluslararası İlişkilerde Kültür Varlıklarının Yeri (Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi; 2005.
15. **Madran E, Özgönül N.** Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 2005.
16. **Özer Y.** Karia Coğrafyası ve Tarihi (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi; 2007.
17. **Paleologos C.** Legends of Olympia XI. Olympic Review, 1974; November-December (85-86): 626-630.

18. **Poliakoff M. Jacob, Job, and Other** Wrestlers: Reception of Greek Athletics by Jews and Christians in Antiquity, *Journal of Sport History*, 1984; 11(2): 48-65.
19. **Saltuk S.** Antik Stadyumlar. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995.
20. **Sevin V.** Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001.
21. **Şar S.** Anadolu'da Halk Hekimliği Uygulamaları. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 2005; 13(2): 131-36.
22. **Taşdöner K.** Karia Kenti Halikarnassos :Hellenistik Dönem ve Öncesi Siyasal Tarihi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008; 1(1): 96-106.
23. **Umar B.** Karia. İstanbul: İnkılap Kitap Yayın, 1999.
24. **URL 1.** Aphrodisias Project. Erişim Tarihi; 01.03.2012.
<http://www.arch.ox.ac.uk/APH1.html>
25. **URL 2.** Aphrodisias Office Institute of Fine Arts. Erişim Tarihi; 01.03.2012
<http://www.nyu.edu/projects/aphrodisias/stad.htm>
26. **URL 3.** IOC. Erişim Tarihi; 08.02.2012.
<http://www.olympic.org/ancient-olympic-games?tab=The-athlete>
27. **URL 4.** Tufts University. Erişim Tarihi; 10.02.2012.
<http://www.perseus.tufts.edu/Olympics/melan.html>
28. **Yıldırım R.** Tarih Ders Kitaplarında Anadolu Uygarlıkları. İn: Özbaran S (ed). Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1998: 169-174.
29. **Yiğit EM, Türel HS.** İlkçağlardan Günümüze Anadolu'da Açık Mekanın Evrimi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2006; 3(2): 187-195.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU

ISSN:1302-2040